

ชาวจีนใหม่กับความมั่นคงของชุมชนในกลุ่มประเทศ CLMV*

วรรณรัตน์ ท่าห้อง**

วรศักดิ์ มหัทธโนบล

เมื่อวันที่ 3-4 มิถุนายน ค.ศ. 2013 การประชุมระหว่างประชาชนระดับสูงจีนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (China-Southeast Asia High-level People-to-People Dialogue) ได้ถูกริเริ่มและจัดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยเครือข่ายองค์กรเอกชนเพื่อการแลกเปลี่ยน (China NGO Network for International Exchange, CNIE)¹ ณ นครหนานหนิง เขตปกครองตนเองชนชาติจ้วงกว่างซี คำปราศรัยในพิธีเปิดของหลิวฉีเป่า รัฐมนตรีทบวงโฆษณาแห่งศูนย์กลางพรรค ได้เสนอแนวทางบ่มเพาะและพัฒนาสัมพันธ์ภาพแบบใหม่กับประเทศเพื่อนบ้านไว้สี่ประการ อันได้แก่ 1) รักษาความเชื่อใจซึ่งกันและกัน ขยายกลไกในการปรึกษาหารือ 2) รักษาความร่วมมือที่สมประโยชน์ต่อกัน 3) รักษาการตรวจสอบซึ่งกันและกันอย่างเสมอภาคและเดินหน้าไปด้วยกัน 4) รักษาสัมพันธ์ภาพระหว่างประชาชน เป็นพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ²

การประชุมและคำปราศรัยดังกล่าวสะท้อนการให้ความสำคัญต่อสัมพันธ์ภาพระดับประชาชนของทางการจีน เมื่อพิจารณาร่วมกับสถานการณ์ความไม่พอใจหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ของกลุ่มประเทศ CLMV (ซึ่งจะได้อธิบายคำจำกัดความของกลุ่มประเทศนี้ต่อไปข้างหน้า) ซึ่งเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในท้องถิ่นกับชาวจีนใหม่ที่เดินทางเข้าไปในพื้นที่แล้ว ปฏิเสธไม่ได้ว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นมีความเกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์หลายด้านด้วยกัน ทั้งความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงของปัจเจกบุคคล ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม หรือ ความมั่นคงทางการเมือง

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “ความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์” ของศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (HS1069A-56) โดยได้รับการสนับสนุนจาก โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษาและการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

** นักวิจัยผู้ช่วยประจำศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ Mao Yaqing, China to Link Up with Southeast Asia [Online], 31 May 2013. Available from:

<http://english.cri.cn/6909/2013/05/31/2702s767893.htm>

² สุรัตน์ ปรีชาธรรม, “ความฝันของจีน” สู่การบรรลุสมประโยชน์ ‘win Win’ ในภูมิภาคอาเซียน [ออนไลน์], 22

มิถุนายน 2556. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=956000074539> และ

Dai Yan, Nanning hosts China-Southeast Asia people-to-people dialogue [Online], 3 June 2013. Available

from: http://www.chinadaily.com.cn/china/2013-06/03/content_16562078.htm

กระนั้นก็ตาม ความมั่นคงของชุมชนน่าจะเป็นประเด็นปัญหาที่ครอบคลุมปฏิบัติการ ความไม่พอใจของประชาชนเฉพาะกลุ่ม คือเฉพาะกลุ่มคนท้องถิ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ต่อชาวจีน ใหม่ที่เดินทางเข้ามาในพื้นที่พร้อมกับอิทธิพลทางเศรษฐกิจของประเทศจีนที่กำลังเพิ่มมากขึ้นทุกขณะ นับตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา

ย้อนกลับไปในทศวรรษก่อนหน้านั้น คือทศวรรษ 1990 อิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนได้แผ่ขยาย ลงสู่ประเทศเพื่อนบ้านทางใต้ซึ่งมีพรมแดนติดกับจีนอีกครั้ง ภายหลังจากความพยายามในการกอบกู้ ประเทศจากความบอบช้ำหลายคราในเวลาที่ผ่านมา การแผ่ขยายของอิทธิพลดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นผล จากการสนับสนุนของรัฐบาลในสมัยประธานาธิบดีเจียงเจ๋อหมิน ที่เห็นว่าการลงทุนภายนอกประเทศ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา จึงได้เริ่มต้นอนุมัติให้บริษัทวิสาหกิจสามารถเดินทางออกนอกประเทศได้³

“กลุ่มประเทศ CLMV” ซึ่งประกอบไปด้วย กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ตามลำดับ⁴ เป็นประเทศเพื่อนบ้านซึ่งมีพรมแดนติดกับจีน โดยเวียดนามติดกับมณฑลกวางซีและมณฑลยูนนาน ลาวและเมียนมาร์ติดกับมณฑลยูนนาน ส่วนกัมพูชาแม้ไม่ได้มีพรมแดนติดกับจีนเลย แต่ก็ได้รับ อิทธิพลจากจีน ประเทศในกลุ่มนี้ถูกจัดอยู่ในประเทศพัฒนาน้อยที่สุด (Least-developed countries, LDCs) เคยมีสงครามรอบด้านจากความขัดแย้งภายในและการล่าอาณานิคมจากภายนอก ซึ่งนำมาสู่ ความเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจและสังคมในเวลาต่อมา ความเสื่อมถอยทางเศรษฐกิจและสังคมนี้เองที่ เป็นเหตุให้มีการรวมตัวกันและลงนามใน “ปฏิญญาเวียงจันทน์” (Vientiane Declaration) ในเดือน พฤศจิกายน 2004⁵ ซึ่งมุ่งส่งเสริมความร่วมมือและบูรณาการทางเศรษฐกิจเจ็ดด้าน โดยร่วมกันสร้าง ความมั่งคั่งจากการคมนาคมที่ใกล้ชิดในพื้นที่และความเชื่อมโยงทางการค้าทั้งที่มีต่อกันและที่สัมพันธ์ กับจีน⁶

³ Pittaya Suvakunta, China's Go-Out Strategy: Chinese Foreign Direct Investment in Thailand [Online], 2007. Available from: [http://www.thammasatreview.tu.ac.th/tu_doc/2007-Volume12-No1/12\[5\]\[1\]pittaya%20\(116-146\).pdf](http://www.thammasatreview.tu.ac.th/tu_doc/2007-Volume12-No1/12[5][1]pittaya%20(116-146).pdf)

⁴ คือ ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยบทความนี้จะเรียกชื่อแต่ละประเทศโดยย่อ

⁵ Asean.org, Joint Statement of the 5th CLMV Summit Phnom Penh, 16 November 2010 [Online], 17 November. Available from: <http://www.asean.org/news/asean-statement-communications/item/joint-statement-of-the-5th-clmv-summit-phnom-penh-16-november-2010>

⁶ ความร่วมมือและบูรณาการทางเศรษฐกิจเจ็ดด้านได้แก่ 1) การค้าและการลงทุน 2) การเกษตรกรรม 3) อุตสาหกรรมและพลังงาน 4) การคมนาคม 5) เทคโนโลยีสารสนเทศ 6) การท่องเที่ยว และ 7) การพัฒนาทรัพยากร ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก Sun Yunlong, Backgrounder: Cambodia-Laos-Myanmar-Vietnam (CLMV)

ความต้องการแผ่ขยายทางเศรษฐกิจในการค้าและการลงทุนของจีนอันสอดคล้องกับความ ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศ CLMV จึงเป็นจุดร่วมหนึ่งในความสัมพันธ์จีนกับกลุ่มประเทศ CLMV นอกจากนี้บทบาทที่สำคัญของจีนในฐานะผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด ยัง ตอบสนองต่อความต้องการลดความแตกต่างทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศ CLMV กับประเทศอื่น ภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้จีนมักเน้นย้ำว่า โครงการการให้ความช่วยเหลือของจีนต้อง ให้ความจริงใจและไม่มีเงื่อนไข (with sincerity and with no conditions attached)⁷ โดยเริ่มให้ ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศตั้งแต่ปี 1950 แก่เกาหลีเหนือและประเทศเพื่อนบ้านที่มีอุดมการณ์สังคมนิยมเหมือนกัน ต่อมาจึงมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กทีละน้อย กระทั่งปี 1978 ที่เริ่มนโยบายการ ปฏิรูปและเปิดประเทศ จีนเริ่มให้ความสำคัญกับประสิทธิผลการใช้ต้นทุนและผลตอบแทนทาง เศรษฐกิจในการเลือกโครงการ รวมถึงได้สร้างโครงการความช่วยเหลือให้อยู่ในรูปของวิสาหกิจ ซึ่งจะให้ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่จีนและประเทศผู้รับความช่วยเหลือ⁸

หลายปีมานี้ ผลจากนโยบายด้านเศรษฐกิจและการให้ความช่วยเหลือของจีน ทำให้เกิดการ พัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงทางคมนาคมสู่ภูมิภาคทางใต้และยังก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจภายในประเทศในกลุ่ม CLMV อย่างรวดเร็วและเห็นได้ชัด ขณะเดียวกัน การออกไปของ บริษัทวิสาหกิจใหญ่น้อยก็เป็นช่องทางที่ทำให้ “ชาวจีนใหม่” ต่างงานต่างอาชีพได้อพยพเคลื่อนย้ายไป ยังกลุ่มประเทศ CLMV เช่นกัน และเป็นเหตุของการพบกันของวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างกลุ่มชาวจีน และกลุ่มคนท้องถิ่นในพื้นที่ แม้การพบกันของสองวัฒนธรรมดังกล่าวจะเคยเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าใน อดีต แต่สภาพปัจจุบันมีเงื่อนไขที่แตกต่างออกไปอันเนื่องมาจากนโยบายขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจและให้ ความช่วยเหลือ รวมไปถึงเส้นทางคมนาคมที่พัฒนาให้เชื่อมโยงถึงกัน ทำให้การเดินทางไปมาหาสู่กัน เป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวกมากกว่าในอดีตมาก

บทความนี้จึงต้องการศึกษาสภาพความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมของชาวจีนใหม่และคนท้องถิ่น ในกลุ่มประเทศ CLMV ซึ่งมีความเชื่อมโยงของบทบาทจีนในด้านเศรษฐกิจและการให้ความช่วยเหลือ ด้วยการสำรวจเบื้องหลังความสัมพันธ์ระหว่างรัฐโดยสังเขป รวบรวมข้อมูลการย้ายถิ่นฐานของชาวจีน

Summit [Online], 6 November 2008. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/2008-11/06/content_10315777.htm

⁷ Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China, *China's Position on South-South Cooperation* [Online], 19 September 2003. Available from: <http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zsjg/zcyjs/xgxw/t24932.shtml>

⁸ OECD, *Trade-related South-South Co-operation: China* [Online], 2012. Available from: http://www.oecd.org/dac/aft/South-South_China.pdf

ใหม่และผลกระทบจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนและคนในท้องถิ่นในกลุ่มประเทศ CLMV ภายในกรอบความมั่นคงชุมชน เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ลักษณะร่วมของชาวจีนใหม่และผลกระทบจากปฏิสัมพันธ์กับคนในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจต่อภาพรวมทางความสัมพันธ์ระดับประชาชนระหว่างชาวจีนใหม่ต่อคนในท้องถิ่นได้ อย่างไรก็ตาม บทความชิ้นนี้ศึกษาลักษณะร่วมและผลกระทบความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนใหม่กับคนท้องถิ่น บนพื้นฐานข้อเท็จจริงที่หาได้จากรายงานข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ออนไลน์เท่านั้น ในความเป็นจริงแล้ว การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่สู่กลุ่มประเทศ CLMV ยังมีมิติความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นที่ไม่ได้ครอบคลุมอยู่ในบทความชิ้นนี้ ทั้งนี้โครงสร้างของบทความประกอบด้วย 4 หัวข้อดังต่อไปนี้ 1. คำนิยาม “ชาวจีนใหม่” และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม 2. ภาพรวมของความสัมพันธ์ระดับรัฐ 3. ลักษณะร่วมของชาวจีนใหม่และปฏิกิริยาของชุมชนในกลุ่มประเทศ CLMV 3. ผลกระทบ ความเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มความสัมพันธ์ในอนาคต และ 4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

คำนิยาม “ชาวจีนใหม่” และความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม

“ชาวจีนใหม่” ในบทความนี้หมายถึง กลุ่มชาวจีนจากทั่วประเทศจีนที่อพยพเคลื่อนย้ายสู่กลุ่มประเทศ CLMV ตั้งแต่ปี 1990 เป็นต้นมา ไม่จำกัดอาชีพ ไม่เกี่ยวข้องกับชาวจีนรุ่นเก่าที่อพยพข้ามน้ำข้ามทะเลมาจากมณฑลกว่างตุง ฮกเกี้ยน และไหหลำที่เคยอพยพเข้ามาสู่สยามและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีตก่อนหน้าปี 1990⁹ และไม่รวมถึงชาวจีนจากฮ่องกง มาเก๊า และได้หวัน การอพยพเคลื่อนย้ายในกรอบเวลาบทความต้องการศึกษา จึงมีความเชื่อมโยงกับนโยบายสนับสนุนให้สาขาธุรกิจจีนออกไปทำการค้าการลงทุนในต่างประเทศ¹⁰ และการให้ความช่วยเหลือของจีนแก่ประเทศพัฒนาน้อยที่สุด¹¹ ไม่มากนักน้อย เรื่องเส้นทางการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่ไม่ได้ครอบคลุมอยู่ในการศึกษาของบทความนี้ แต่อาจสามารถสันนิษฐานได้ว่า ชาวจีนใหม่เหล่านี้เดินทางผ่านเส้นทางบกหรือเส้นทางอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันตามแนวพรมแดนระหว่างจีนกับประเทศ CLMV ที่พัฒนาขึ้นมากกว่าในอดีตมาก

⁹ เรียกชื่อ สยาม แทนประเทศไทยตามแหล่งอ้างอิง ดูข้อมูลเพิ่มเติมได้จาก จี.วิลเลียม สกินเนอร์, **สังคมจีนในไทย: ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์**, แปลโดย พรรณี ฉัตรพลรักษ์และคนอื่นๆ (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโตโยต้า และ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2548), หน้า 36-52.

¹⁰ อ่านเพิ่มเติมได้จาก Pittaya Suvakunta, *China's Go-Out Strategy: Chinese Foreign Direct Investment in Thailand* [Online].

¹¹ OECD, *Trade-related South-South Co-operation: China* [Online].

อนึ่ง การใช้คำว่า ชาวจีน และ ชาวจีนใหม่ ในบทความนี้ให้หมายถึง “ชาวจีนใหม่” ตามค่านิยามข้างต้น ซึ่งนอกจากจะเป็นการเรียกตามแหล่งอ้างอิงแล้ว ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสั้นกระชับด้วย

ทั้งนี้แม้ว่าในระดับปัจเจกบุคคล ปัจจัยดึงดูด (pull factors) คือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจภายนอกประเทศและปัจจัยผลักดัน (push factors) คือความวุ่นวายและความยากจนภายในประเทศ¹² ยังคงเป็นสาเหตุสำคัญของการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวจีนเช่นเดิม แต่การส่งเสริมและผลักดันโดยนโยบายของรัฐบาลผ่านวิสาหกิจที่ทำการค้าการลงทุนและการให้ความช่วยเหลือก็เป็นช่องทางที่ส่งผลให้ชาวจีนใหม่ที่อพยพเคลื่อนย้ายออกไปมีจำนวนมากและรวดเร็วกว่าในอดีต

ด้วยการอพยพเคลื่อนย้ายคราวละจำนวนมากและเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ “ชาวจีนใหม่” แตกต่างจากชาวจีนรุ่นเก่า โดยจะเห็นได้ว่าชาวจีนรุ่นเก่าในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการปรับตัว (adaptation)¹³ การผสมผสานทางวัฒนธรรม (acculturation)¹⁴ รวมถึงการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (assimilation)¹⁵ กับคนท้องถิ่นลักษณะใดลักษณะหนึ่ง หรือไม่เช่นนั้นก็เป็นลักษณะบูรณาการทางวัฒนธรรม (cultural integration)¹⁶ ในกรณีที่ต่างคนต่างก็ต้องการรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนเอาไว้ โดยคำว่า “วัฒนธรรม” (culture) ในที่นี้มีความหมายกว้างดังที่ American Heritage¹⁷ ให้ความหมายไว้ว่า คือ ภาพรวมของทัศนคติ ประเพณี และความเชื่อซึ่งทำให้คนกลุ่มหนึ่งแตกต่างจากอีกกลุ่มหนึ่ง และถูกถ่ายทอดส่งต่อจากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่งผ่านทางภาษา วัตถุสิ่งของ พิธีกรรม สถาบัน และศิลปะได้ แต่จากการศึกษาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามบทความนี้ ชาวจีนใหม่มีแนวโน้มที่จะไม่ลงรอย (friction) กับคนท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม (cultural conflict)¹⁸ ซึ่งความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม¹⁹ ดังกล่าวอาจส่งผลต่อความมั่นคงของชุมชนในกลุ่มประเทศ CLMV ได้

¹² แม้ว่าจีนจะมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากขึ้น แต่ความแตกต่างของการพัฒนาในแต่ละพื้นที่ยังคงเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้

¹³ การปรับเปลี่ยนเพื่อให้ความสัมพันธ์ลงตัว

¹⁴ การรับวัฒนธรรมของกันและกัน

¹⁵ การผสมรวมของสองวัฒนธรรมเป็นชุดเดียวกัน

¹⁶ การยอมรับความหลากหลายและเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมอื่นโดยไม่ครอบงำกัน ต่างก็ต้องการรักษาวัฒนธรรมเดิมของตนไว้

¹⁷ Dictionary.com, What is the definition of Culture? [Online]. Available from: <http://dictionary.reference.com/browse/culture?s=t>

¹⁸ การไม่ยอมรับและต้องการธำรงรักษาเอกลักษณ์เดิมของตนไว้

ความสัมพันธ์ระดับรัฐโดยสังเขป

กัมพูชา

ก่อนทศวรรษ 1990 รัฐบาลจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์เข้ามามีบทบาทต่อกัมพูชา ตั้งแต่ปี 1954 โดยร่วมกับมหาอำนาจอื่นในการระบุในข้อตกลงให้กัมพูชาและลาวเป็นรัฐเอกราช และนับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จีนก็มีบทบาทในกัมพูชาเป็นระยะในการเมืองภายในประเทศไม่โดยตรงก็โดยอ้อม โดยบทบาทที่ “เลือกข้างจีน” ของกัมพูชากลายได้ภายใตุนายกรัฐมนตรีฮุนเซนในปัจจุบันมีจุดเริ่มต้นชัดเจนในปลายทศวรรษ 1990 โดยเฉพาะในปี 1997 เมื่อนายกรัฐมนตรีฮุนเซนได้ก่อรัฐประหารยึดอำนาจจากสมเด็จพระรณฤทธิ์ หลังจากนั้นไม่นานได้ประกาศสนับสนุนนโยบายจีนเดียวของจีน (One China Policy) และปิดสำนักผู้แทนการค้าและวัฒนธรรมไทยเป็ยของไต้หวัน²⁰ ท่าที่ดังกล่าวอาจสร้างความรู้สึกหงายหงายและข้อกังขาให้แก่จีน เนื่องจากจีนเคยสนับสนุนเงินและอาวุธฝ่ายฝ่ายสมเด็จพระรณฤทธิ์ให้ต่อสู้กับฝ่ายฮุนเซน แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นเป็นลำดับภายหลังจากการเยือนจีนของสมเด็จพระฮุนเซนในปี 1999 โดยผู้นำจีนได้เดินทางเยือนกัมพูชามากครั้ง เริ่มต้นจากประธานาธิบดีเจียงเจ๋อ หมินซึ่งเป็นผู้นำจีนคนแรกที่เดินทางเยือนกัมพูชาในปี 2000 ตามด้วย หลี่เผิง ประธานสภาผู้แทนประชาชนในปี 2001 และนายกรัฐมนตรีจู่หรงจี ในปี 2002²¹ ความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นเป็นลำดับทำให้กัมพูชาได้รับการสนับสนุนผ่านการลงทุนและความช่วยเหลือจํานวนมหาศาล โดยจีนได้กลายเป็นประเทศผู้ลงทุนอันดับหนึ่งในกัมพูชาด้วยมูลค่าการลงทุนระหว่างปี 2000-2009 ที่ 5,616 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ²² ส่วนด้านการรับความช่วยเหลือนั้น แม้กัมพูชาได้รับความช่วยเหลือและความเอาใจใส่จากชุมชนระหว่างประเทศมาก แต่จีนเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือรายใหญ่ของกัมพูชา โดยจีนมักกล่าวเสมอว่า การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวเป็นไปอย่างไร้เงื่อนไข (no string attached)²³ ตามคำบอกเล่าของโฆษกรัฐบาลกัมพูชา จีนมุ่งให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในการสร้างสิ่งก่อสร้างทางสาธารณูปโภค จำพวกตึกอาคาร เขื่อน ถนนหนทาง สะพาน และท่าเรือ²⁴ ความสัมพันธ์ที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาการ

¹⁹ อมรา พงศาพิชญ์, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 15-22.

²⁰ เตียน ธีระวิทย์, กัมพูชา: ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 209-215, 95-103.

²¹ Chap Sotharith, Trade, FDI, and ODA between Cambodia and China/Japan/Korea [Online], 2010. Available from: http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/pdf/03_chapter1.pdf

²² วุชรินทร์ ยงศิริ, “อิทธิพลจีนในกัมพูชา,” เอเชียปริทัศน์ 32, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): หน้า 55.

²³ People's Daily Online, China's foreign aid comes with 'no strings attached' [Online], 27 April 2011. Available from: <http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90883/7362863.html>

²⁴ Andrew Higgins, Land disputes in Cambodia focus ire on Chinese investors

ลงทุนทางเศรษฐกิจและรับความช่วยเหลือจากจีนเช่นนี้ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กัมพูชากลายเป็นพื้นที่เปิดรับชาวจีนหลายกลุ่มด้วยกัน

ลาว

ด้วยภูมิศาสตร์ประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (Landlocked) ทำให้ลาวช่วงก่อนทศวรรษ 1990 ไม่ได้เป็นจุดมุ่งหมายในการอพยพของชาวจีนเท่าใดนัก ลาวในเวลานั้นกล่าวกันว่าเป็นเพียงแค่จุดหมายปลายทางสุดท้ายของชาวจีนที่ไม่ประสบความสำเร็จในไทย เวียดนาม และกัมพูชาเท่านั้น²⁵ หลังจากเป็นอิสระจากการปกครองของฝรั่งเศส รัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์จีนได้มีบทบาทร่วมกับมหาอำนาจอื่นในการระบุนโยบายให้ลาวเป็นรัฐเอกราชในปี 1954 บทบาทของรัฐบาลจีนต่อลาวในเวลาต่อมาเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น โดยมีมณฑลยูนนานซึ่งมีภูมิรัฐศาสตร์ล้อมรอบไปด้วยประเทศอินโดจีนเป็นมณฑลสำคัญลำดับต้นๆ ที่ขึ้นนโยบายการเปิดประเทศไปสู่ลาวที่ตั้งอยู่ทางตอนใต้ นโยบายของจีนดังกล่าวสอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาลลาวที่เริ่มเปิดประเทศในช่วงทศวรรษ 1990 ซึ่งกำลังพึ่งพาการบริจาคนอกประเทศ เมื่อดำเนินนโยบายเปิดประเทศแล้ว จีนเป็นหนึ่งในประเทศที่เข้าช่วยเหลือและลงทุนจนส่งผลให้เศรษฐกิจเริ่มเติบโตจากนโยบายดังกล่าว²⁶ จนเกิดกลายเป็นปรากฏการณ์การพัฒนาเศรษฐกิจในลาวอย่างคึกคัก จนเมื่อกลางทศวรรษ 1990 จังหวัดทางภาคเหนือของลาวไม่ว่าจะเป็นหลวงน้ำทา (Luang Namtha) หรืออุดมชัย (Oudomxay) ต่างก็มีโครงการก่อสร้างถนนหนทางใหม่เกิดขึ้นหลายโครงการพร้อมกันในหลายพื้นที่ โดยโครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ภายใต้การควบคุมและดำเนินการโดยวิสาหกิจของรัฐจากมณฑลยูนนาน ด้วยเหตุนี้ความสำคัญส่วนหนึ่งของนโยบายจีนต่อลาวคือ สามารถทำให้ลาวหลุดพ้นจากสภาพการโดดเดี่ยวทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากสภาพภูมิศาสตร์ จวบจนเมื่อนโยบายจีนดำเนินไปได้ระยะหนึ่งแล้ว ลาวได้

[Online], 25 September 2012. Available from: http://articles.washingtonpost.com/2012-09-25/world/35494992_1_chinese-investors-chinese-companies-chinese-embassy

อย่างไรก็ตาม คาดการณ์ว่า กัมพูชาจะยังคงได้รับเงินเพื่อการสนับสนุนประชาธิปไตย จากสหรัฐฯ ควบคู่กับความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจจากจีนต่อไป ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก Abby Seiff, *China's economic footprint grows in Cambodia* [Online], 26 July 2013. Available from:

<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/07/201372612337936739.html>

²⁵ Danielle Tan, “‘Small Is Beautiful’: Lessons from Laos for the Study of Chinese Overseas,” *Journal of Current Chinese Affairs* 41(February 2012): 65.

²⁶ นอกจากจีนแล้ว ยังมีญี่ปุ่นและเวียดนาม BBC, *Laos profile* [Online]. Available from: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15351898>

กลายเป็นตลาดเป้าหมายของกลุ่มนักลงทุนวิสาหกิจรัฐและเอกชนขนาดเล็กของจีน²⁷ ปี 2008 รัฐบาลมณฑลยูนนานได้ออกพิมพ์เขียวซึ่งรู้จักกันทั่วไปภายใต้ชื่อ “แผนงานทางเหนือ” (Northern Plan) เพื่อพัฒนาหน่วยอุตสาหกรรมทางตอนเหนือของลาวไปจนถึงปี 2020 แผนงานดังกล่าวถูกส่งต่อให้แก่รัฐบาลลาวเพื่อผ่านการอนุมัติโดยลาวในปี 2010 โดยตั้งเป้าหมายจำเพาะ(ให้ลาว)เป็นอุตสาหกรรมหลักของพลังงาน เกษตรกรรมป่าไม้ การท่องเที่ยว และเหมืองแร่ ทั้งนี้แผนงานทางเหนือมีเป้าหมายที่จะพัฒนาแผนกลยุทธ์ที่ให้ความสนใจและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเป็นอุตสาหกรรม²⁸

เมียนมาร์

ในกลุ่มประเทศ CLMV เมียนมาร์หรือพม่ามีภูมิหลังประเทศซึ่งถูกแทรกแซงโดยอิทธิพลของต่างชาติหลายชาติ โดยเฉพาะในยุคเจ้าอาณานิคมอังกฤษปกครอง ทั้งอังกฤษ อินเดีย และจีนได้เข้ามาถือครองที่ดินส่วนใหญ่ของประเทศ จนเมื่อได้รับเอกราชจากอังกฤษในปี 1948 เป็นต้นมา รัฐบาลเมียนมาร์ในเวลานั้นต้องการลดอิทธิพลของต่างชาติ นโยบายยึดที่ดินของคนต่างชาติถูกประกาศใช้ จนเกิดเป็นกระแสต่อต้านต่างชาติรวมถึงจีน เหตุการณ์หลายเหตุการณ์ในอดีตจึงเป็นสาเหตุของความรู้สึกหวาดระแวงอิทธิพลต่างชาติของเมียนมาร์ในปัจจุบัน ราวกับปี 1962 ผู้นำทหารได้ขึ้นมาใช้อำนาจและบทบาทในการปกครองประเทศ และดำเนินนโยบายที่มีความเด็ดขาดรุนแรง ระหว่างปี 1966-1967 ผู้นำทหารเมียนมาร์ต้องรับมือกับการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากพรรคคอมมิวนิสต์จีน ในเวลาเดียวกัน ภายในประเทศจีนก็มีการปฏิวัติวัฒนธรรม พร้อมกับประกาศสนับสนุนการปฏิวัติในต่างประเทศ เกิดกระแสความจงรักภักดีต่อแผ่นดินแม่ของชาวจีน วัฒนธรรมในหลายประเทศรวมถึงเมียนมาร์ นักศึกษาจีนในเมียนมาร์ได้ถูกเชื้อเชิญมาทำทนายอำนาจ รัฐบาลเมียนมาร์ จนกลายเป็นการจลาจลในสถานทูตรวมถึงที่ทำการของจีนก็ถูกทำลาย ผลคือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลเมียนมาร์ในเวลานั้นเสื่อมถอยลง²⁹ ความสัมพันธ์ที่เลวร้ายในช่วงเวลาดังกล่าวหวนคืนสู่ภาวะปกติอีกครั้งในปี 1971 อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์สองระดับคือระดับพรรคต่อพรรคและรัฐต่อรัฐระหว่างจีนกับเมียนมาร์ยังคงดำเนินต่อไปจนปี 1976 ที่จีนเริ่มต้น

²⁷ Florence Rossetti, *The Chinese in Laos: Rebirth of the Laotian Chinese Community as peace returns to Indochina* [Online], September-October 1997. Available from:

<http://www.cefc.com.hk/pccpa.php?aid=1438>

²⁸ Daniel Allen, *China in Laos: Counting the cost of progress* [Online], 19 September 2009. Available from:

http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/KI19Ae01.html

²⁹ จูตีพร จิระสวัสดิ์, *นโยบายต่างประเทศจีนต่อพม่าระหว่างปีค.ศ. 1988-1997* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 42-45.

นโยบายเปิดประเทศ ความสัมพันธ์ระดับพรรคจึงได้ลดน้อยลงจนหมดไปในปลายทศวรรษ 1980³⁰ ต่อมาในปี 1988 ความสัมพันธ์ระดับรัฐระหว่างสองประเทศจึงได้กลับสู่สภาพปกติและดำเนินอย่างเต็มรูปแบบ ช่วงเวลานี้เมียนมาร์กำลังประสบปัญหาทุกด้านทั้งเศรษฐกิจ การเมือง และการต่างประเทศ เนื่องจากการถูกคว่ำบาตรจากตะวันตกในกรณีการปราบปรามนักศึกษา ทำให้เศรษฐกิจและการต่างประเทศของเมียนมาร์ในช่วงเวลานั้นผูกโยงกับจีนและประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะจีนซึ่งมีนโยบายขยายเศรษฐกิจด้วยยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนโดยมณฑลยูนนาน ซึ่งมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ติดกับประเทศตอนใต้หลายประเทศ จีนได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือเกือบทุกด้าน โดยมณฑลยูนนานได้เริ่มต้นเข้าไปทำเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างจีนกับเมียนมาร์หลายเส้นทาง โดยมีเส้นทางเชื่อมเข้าสู่เมืองสำคัญในเมียนมาร์ตอนเหนือถึง 4 เมืองด้วยกันได้แก่ มูเซ ลาโซ บาโม และมัดตะเลย์³¹ ตั้งแต่ต้นทศวรรษปี 1990 และอิทธิพลของจีนในเมียนมาร์ก็มากขึ้นเป็นเงาตามตัวตั้งแต่นั้นมาจนกระทั่งปี 2010 ที่เมียนมาร์จัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไป³² กระนั้นก็ตาม จีนยังคงเป็นประเทศที่เมียนมาร์จะยังคงให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก โดยคำนึงถึงอำนาจทางทหาร เศรษฐกิจ หรือภูมิศาสตร์ของสองประเทศที่ปะชิดติดกัน³³

เวียดนาม

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามมีความซับซ้อนกว่าประเทศอื่นในกลุ่ม CLMV อันเนื่องมาจากพรมแดนและประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนานมาตั้งแต่ในอดีต กล่าวคือ จีนได้แผ่อิทธิพลต่อเวียดนามและเห็นว่าเวียดนามเป็นส่วนหนึ่งของจีน เวียดนามเป็นเพียงชาติเดียวที่จักรพรรดิต้องเดินทางไปถวายเครื่องราชบรรณาการให้จีนด้วยตัวเอง นอกจากนี้ยังเป็นชาติที่ได้รับอิทธิพลจากจีนเป็นอย่างมากทั้งด้านแนวคิดแบบขงจื้อ รูปแบบการปกครอง ภาษาและวัฒนธรรม โลกทัศน์ของผู้คน รวมไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ อย่างไรก็ตาม เวียดนามมีกระบวนการต่อต้านการครอบงำทางวัฒนธรรมของจีนอย่างเปิดเผยเช่นกัน³⁴ บนฐานความสัมพันธ์ดังกล่าว การอพยพย้ายถิ่นของชาวจีนสู่เวียดนามนับแต่อดีตจึงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จวบจนในทศวรรษ 1950 ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับ

³⁰ พรพิมล ตรีโชติ, “ความสัมพันธ์จีน-พม่า: ใครได้ใครเสีย?”, *เอเชียปริทัศน์* 32, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): หน้า 25-30.

³¹ พรพิมล ตรีโชติ, “ความสัมพันธ์จีน-พม่า: ใครได้ใครเสีย?”, หน้า 33.

³² เรื่องเดียวกัน.

³³ ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์, *ความสัมพันธ์จีน-พม่าหลังการเลือกตั้ง* (ออนไลน์), 7 กันยายน 2012. แหล่งที่มา: http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer2.php?question_id=1171

³⁴ มนธิรา ราโท, “การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนจีนในเวียดนาม,” *เอเชียปริทัศน์* 32, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): หน้า 14.

เวียดนามแบ่งออกเป็นเหนือ-ใต้³⁵ ชาวจีนในเวลานั้นได้อพยพเข้าสู่เวียดนามและอาศัยอยู่ทางตอนใต้ เป็นสัดส่วนมากกว่าทางตอนเหนือ บทบาทและสถานภาพทางเศรษฐกิจก็แตกต่างกันด้วย โดยในพื้นที่ทางเหนือซึ่งมีพรมแดนติดกับจีน ชาวจีนส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานหรือทำงานด้านเทคนิค ไม่เช่นนั้นก็ทำอาชีพการเกษตร ประมง ป่าไม้ แต่ส่วนทางใต้นั้น ชาวจีนมักทำการค้าข้าวและสินค้าต่างๆ³⁶ หลังจากการกรณีสิ้นสุดลงของสงครามเวียดนามและการรวมเวียดนามเหนือและใต้เข้าด้วยกันในปี 1975 ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ปี 1979 ที่เวียดนามส่งกองกำลังเข้าไปในกัมพูชา ทำให้จีนที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำดังกล่าว ส่งกองกำลังเข้าไปโจมตีชายแดนทางเหนือของเวียดนาม จนในที่สุดเวียดนามถอนทัพออกจากกัมพูชาในปี 1989³⁷ ในช่วงเวลาแห่งความขัดแย้งนี้ ชาวจีนจำนวนมากได้เดินทางกลับประเทศจีน แต่เมื่อถึงปี 1986 เวียดนามประกาศนโยบาย โดยเมื่อยหรือการปฏิรูปเศรษฐกิจไปสู่ระบบตลาดเสรี ซึ่งรับรูปแบบมาจากจีน นโยบายของรัฐบาลเวียดนามต่อชาวจีนก็ค่อยผ่อนคลายความตึงเครียดลงไปด้วยและส่งผลให้จำนวนชาวจีนกลับเพิ่มมากขึ้นทั้งทางภาคเหนือและภาคใต้ของเวียดนามอีกครั้ง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนกับชาวเวียดนามในช่วงเวลานั้นส่วนใหญ่มีวิถีชีวิตกลมกลืนเข้ากับคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่ก็มีทั้งกลุ่มที่รักษาธรรมเนียมปฏิบัติแบบจีนไว้อย่างเคร่งครัดซึ่งเป็นคนจีนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง และกลุ่มที่ห่างเหินจากความ เป็นจีนซึ่งมักอาศัยกระจายอยู่ตามชนบทในจังหวัดต่างๆ ห่างไกลจากศูนย์กลางของความเป็นจีน

38

ลักษณะร่วมของชาวจีนใหม่และปฏิภรกรรยของชุมชนในกลุ่มประเทศ CLMV

สภาพการณ์การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่ในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันไปตามเงื่อนไข ปัจจัยอันหลากหลายโดยเฉพาะนโยบายของประเทศผู้รับแต่ละประเทศ ขณะที่ปฏิภรกรรยอันเนื่องมาจาก ความสัมพันธ์และผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมและลักษณะนิสัยของผู้คน ในแต่ละชุมชนเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ลักษณะร่วมของชาวจีนใหม่ที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปสู่กลุ่ม ประเทศ CLMV และปฏิภรกรรยของชุมชนในบริเวณดังกล่าวอาจสรุปได้ดังนี้

ลักษณะร่วมของชาวจีนใหม่ มีสี่ประการได้แก่ 1) เป็นผู้ประกอบการหรือแรงงานในโครงการ ขนาดใหญ่ 2) เป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าการลงทุนในวิสาหกิจขนาดย่อมไปจนถึงขนาดกลาง 3) เป็นผู้ประกอบกิจการอื่นๆ นอกเหนือจากวิสาหกิจการค้า และ 4) ประกอบกิจการที่ผิดกฎหมาย

³⁵ การแบ่งเวียดนามออกเป็นเหนือ-ใต้ เกิดขึ้นในปี 1954

³⁶ มนธรรร รรท, “การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนจีนในเวียดนาม,” หน้า 14.

³⁷ BBC, Vietnam Profile [Online]. Available from: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-16568035>

³⁸ มนธรรร รรท, “การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนจีนในเวียดนาม,” หน้า 14.

1) เป็นผู้ประกอบการหรือแรงงานในโครงการขนาดใหญ่ อาทิ เชื้อน โรงงานผลิตไฟฟ้าจากพลังงาน หรือโครงการเพื่อสาธารณประโยชน์จำพวกอาคารใช้สอยของราชการ ถนนหนทาง เนื่องจากขนาดที่ใหญ่หรือไม่ก็มีความมุ่งหมายเพื่อสาธารณะ โครงการขนาดใหญ่เหล่านี้จึงมีความเกี่ยวข้องกับช่องทางหนึ่งกับรัฐบาลจีนหรือรัฐบาลของประเทศในกลุ่ม CLMV

โครงการการพัฒนาทะเลสาบปีงแชก (Boeung Kak Lake) ในกรุงพนมเปญของกัมพูชาเป็นโครงการการพัฒนาพื้นที่ใจกลางกรุงพนมเปญ ซึ่งรัฐบาลกัมพูชาได้ให้สิทธิสัมปทานแก่บริษัท Shukaku เป็นระยะเวลา 99 ปีตั้งแต่ปี 2007 บริษัท Shukaku เป็นของวุฒิสมาชิกคนหนึ่งที่เป็นพันธมิตรคนสนิทของนายกรัฐมนตรีฮุนเซน โดยร้อยละ 50 ของผู้ถือหุ้นเป็นบริษัทสัญชาติจีนจากมองโกลเลียในชื่อที่ว่า บริษัทการลงทุนหงจวินเออร์ดอส (Erdos Hongjun Investment Corporation)³⁹ เมื่อโครงการพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวเริ่มต้นขึ้น บริษัทได้เสนอจะจ่ายเงินค่าที่ดินใจกลางเมืองหลวงเป็นเงินจำนวน 79 ล้านเหรียญสหรัฐฯ สำหรับพื้นที่ 328 เอเคอร์ ซึ่งเป็นมูลค่าที่ต่ำกว่าราคาตลาดเป็นอย่างมาก⁴⁰ และเสนอให้คนในพื้นที่ย้ายออกนอกเมืองด้วยการชดเชยด้วยเงินสดจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น แต่ผู้อาศัยจำนวนมาก ร้อยคนปฏิเสธที่จะเคลื่อนย้ายและเริ่มเคลื่อนไหวประท้วง จนในปี 2008 กลุ่มตำรวจติดอาวุธได้เข้ากดดันขับไล่ให้ประชาชนกว่า 4,000 คนหนีออกไปจากพื้นที่ นอกจากนี้กลุ่มคนในพื้นที่ดังกล่าวยังเขียนจดหมายหลายฉบับถึงสถานกงสุลจีนด้วย แต่ไม่ได้รับคำตอบ ปรากฏเพียงบทสัมภาษณ์ของนักการทูตฝ่ายพาณิชย์จากสถานกงสุลในหนังสือพิมพ์ของรัฐที่ออกมาปกป้องนักลงทุนจีนว่า ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการฟ้องขับไล่ชาวบ้านแต่อย่างใด การกระทำดังกล่าวเป็นเพียงงานของเจ้าหน้าที่ในท้องถิ่นเท่านั้น การปะทะระหว่างผู้อยู่อาศัยในพื้นที่และตำรวจเกิดขึ้นหลายครั้งจนกระทั่งปี 2011 ธนาคารโลกได้ประกาศว่าจะระงับการให้เงินกู้แก่กัมพูชาจนกว่าเจ้าหน้าที่จะยุติการขับไล่ และยอมจ่ายค่าชดเชยที่ยุติธรรม ภายหลังจากการถูกวิพากษ์วิจารณ์หลายครั้ง นายกรัฐมนตรีฮุนเซนได้ออกคำสั่งให้รักษาพื้นที่ส่วนหนึ่งเอาไว้ โดยพื้นที่ดังกล่าวครอบคลุมบ้านเรือนจำนวนกว่า 700 หลัง แต่การประท้วงยังคงดำเนินต่อไป เจ้าหน้าที่ออกมาปราบปรามอย่างหนัก และในที่สุดได้จับชาวบ้านจำนวนสิบกว่าคน และจำคุกเป็นเวลาสองปีครึ่งในฐานความผิด "ครอบครองพื้นที่สาธารณะอย่างผิดกฎหมาย"⁴¹ กรณีการปะทะกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐยังคงยืดเยื้อและได้กลายเป็นหนึ่งในข้อเสนอมือเรียกคะแนนเสียงของพรรคการเมือง และเป็นข้อเรียกร้องด้านสิทธิมนุษยชนต่อรัฐบาลกัมพูชาในการเลือกตั้ง

³⁹ Liao Ruo, A shadow over Boeung Kak lake (1) [Online], 16 November 2011. Available from:

<https://www.chinadialogue.net/article/show/single/en/4629-A-shadow-over-Boeung-Kak-lake-1>

⁴⁰ หรือราคาเท่ากับ 1,786 บาทต่อตารางเมตร (เมื่อ 1 เอเคอร์เท่ากับ 4,046.83 ตารางเมตรและอัตราแลกเปลี่ยน 1 เหรียญสหรัฐฯ เท่ากับ 30 บาท)

⁴¹ Ibid.

ครั้งล่าสุดที่ผ่านมา⁴² รายงานของกลุ่มรณรงค์สิทธิมนุษยชนที่ลงสำรวจพื้นที่เพียงครั้งหนึ่งของกัมพูชา มีอยู่ว่า ข้อพิพาทเรื่องที่ดินส่วนใหญ่มีความเกี่ยวโยงกันระหว่างคนท้องถิ่นและโครงการการลงทุนของจีน โดยตั้งแต่ปี 2003 เป็นต้นมา มีชาวกัมพูชาประมาณ 420,000 คนถูกไล่ที่เพราะโครงการลงทุนเหล่านี้⁴³

ในเวลานั้น นอกจากโครงการรถไฟความเร็วสูงเชื่อมต่อระหว่างจีนกับไทย โดยตัดผ่านลาว เข้าสู่เวียงจันทน์ต้องหยุดชะงักลงไปในปี 2011 เนื่องจากรัฐบาลลาวไม่สามารถยอมรับเงื่อนไขของรัฐบาลจีนที่ปรับเปลี่ยนเข้ามาและทำให้เกิดความหวั่นเกรงว่าจีนจะเข้ามาครอบครองลาวแล้ว⁴⁴ ยังมีโครงการขนาดใหญ่ของจีนอื่นๆ ซึ่งเป็นการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานในลาว ตัวอย่างเช่น การสร้างสนามบินใหม่ในเขตชานเมืองของกรุงเวียงจันทน์ เพื่อเตรียมรับกับการเป็นเจ้าภาพงานซีเกมส์ 2009 ของลาวที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารการพัฒนาของจีน โดยมีกลุ่มวิสาหกิจวิศวกรรมก่อสร้างของยูนนานรับผิดชอบการก่อสร้างด้วยแรงงานชาวจีนจำนวนมากหลายพันคนที่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปในลาว รัฐบาลลาวได้ให้สัมปทานแก่บริษัทจีนในการสร้างเขตที่พักอาศัยและเขตเศรษฐกิจพิเศษบนพื้นที่ 1,600 เฮกตาร์ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองเป็นข้อแลกเปลี่ยน พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกมองด้วยความกังวลและรำลึกกันว่าอาจจะกลายเป็นเมืองที่อยู่อาศัยของครอบครัวชาวจีนนับพันครอบครัวเมื่อการก่อสร้างเสร็จสิ้นลง และกลายเป็นโซนนำทาวนอีกแห่งหนึ่งในเมืองหลวงของลาวต่อไป⁴⁵ นอกจากนี้

⁴² Aun Pheap and Zsombor Peter, Rainsy Says Those Behind Boeng Kak Deserve Jail [Online], 6 August 2013. Available from: <http://saveboeungkak.wordpress.com/2013/08/06/rainsy-says-those-behind-boeng-kak-deserve-jail/> และ เอเชียทีวีผู้จัดการออนไลน์, แอมเนสตี้ ี.บี.ซี.เอมรปล่อยตัว “ยอม บุปผา” นักปกป้องสิทธิ ถูกขังไม่เป็นธรรม [ออนไลน์], 4 กันยายน 2556. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9560000111316>

⁴³ ตัวเลขดังกล่าวครอบคลุมตั้งแต่ปี 2003 ถึงเดือนกันยายน 2012 ซึ่งเป็นวันที่รายงานข่าวดังกล่าว Andrew Higgins, Land disputes in Cambodia focus ire on Chinese investors [Online].

⁴⁴ เงื่อนไขที่จีนเพิ่มขึ้นมาได้แก่ 1) รัฐบาลจีนขอพื้นที่ชายและขวาของเส้นทางรถไฟความเร็วสูงออกไปฝั่งละ 5 กิโลเมตร ตลอดระยะทาง 420 กิโลเมตร รวมพื้นที่ที่รัฐบาลจีนขอ 4,200 ตารางกิโลเมตร 2) ขอให้คนจีนเข้าไปทำงานในโครงการ 50,000 ครอบครัว เนื่องจากจีนเห็นว่าแรงงานในลาวไม่เพียงพอในการดำเนินโครงการ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, **รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนสะดุด เส้นทางผ่านลาวยังเริ่มไม่ได้ เจอเงื่อนไขหลังเซ็นเอ็มโอยู** (ออนไลน์), 26 กรกฎาคม 2554. แหล่งที่มา:

http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1311646190

⁴⁵ BBC, China moves into laid-back Laos [Online], 8 April 2008. Available from:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/7329928.stm>

แล้วยังมีวิชาอีกอื่นๆ เช่น วิชาจัดการจัดการน้ำ วิชากิจสำรวจทรัพยากรแร่ธาตุและน้ำมัน วิชาจัดการเกษตรที่ให้ผลตอบแทนสูง และวิชากิจสิ่งทอ⁴⁶

ช่วงเวลาเดียวกันคือในปี 2009 บรรดาบริษัทผู้รับเหมาจีนได้ขยายตัวจนมีจำนวนมากในเวียดนาม จนกระทั่งในบางช่วงเวลาสามารถคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 90 ส่วนใหญ่เป็นบริษัทผู้รับเหมาโครงการด้านวิศวกรรม การจัดซื้อจัดจ้าง และการก่อสร้าง (Engineering/Procurement/Construction, EPC) ในโรงงานผลิตพลังงานความร้อนในประเทศ บริษัทผู้รับเหมาจีนเหล่านี้สามารถถือครองโครงการวิศวกรรมในเวียดนาม จนตลาดเวียดนามกลายเป็นตลาดใหญ่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของบริษัทผู้รับเหมาจีนไปแล้ว ปัจจัยสำคัญสองประการที่ทำให้บริษัทวิศวกรรมผู้รับเหมาเพิ่มขึ้นจำนวนมากในเวียดนามได้แก่ การที่จีนกำหนดเงื่อนไขการรับความช่วยเหลือด้านเงินกู้และสิทธิพิเศษ โดยจะต้องใช้บริษัทผู้รับเหมาชาวจีน รวมถึงเทคโนโลยี อุปกรณ์และบริการต่างๆ ของจีน ผลคือ การเพิ่มขึ้นของบริษัทผู้รับเหมาจีนจำนวนมาก และเมื่อประกอบกับกลยุทธ์ทางธุรกิจของผู้รับเหมาจีนที่มีลักษณะพลิกแพลงแล้ว บริษัทผู้รับเหมาจีนเหล่านี้ได้กลายเป็นต้นเหตุของปัญหาหลายประการต่อเวียดนาม ปัญหาเหล่านั้นได้แก่ 1) การปฏิบัติงานที่ไม่ได้คุณภาพซึ่งเกิดจากความผิดพลาดทั่วไปของผู้รับเหมา 2) เงื่อนไขที่จีนกำหนดมาพร้อมกับการสนับสนุนเงินกู้ ทำให้เวียดนามต้องนำเข้าเทคโนโลยี อุปกรณ์ และบริการและขาดดุลการค้ากับจีน และ 3) บริษัทผู้รับเหมาชาวจีนชอบใช้แรงงานชาวจีนมากกว่าแรงงานเวียดนาม เมื่อเป็นเช่นนี้ ผลที่ตามมาก็คือ เวียดนามต้องแบกรับความเสี่ยงจากความไม่มั่นคงทางพลังงาน เนื่องจากความล่าช้าและการก่อสร้างที่ไม่ได้คุณภาพของผู้รับเหมาจีน นอกจากนี้ผลจากการเข้ามาของแรงงานจีนทั้งที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ก็ตามเท่ากับเป็นการแย่งงานชาวเวียดนาม ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่แรงงานท้องถิ่นในเวียดนาม มีต้องกล่าวถึงกระทำที่ผิดตามกฎหมาย ก่อการวิวาทกับคนในท้องถิ่น ซึ่งล้วนแล้วแต่นำมาซึ่งความรู้สึกแค้นของทุกภาคส่วนในเวียดนามที่มีต่อผู้รับเหมาชาวจีน⁴⁷

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากคนงานจีนที่เข้ามามีหลายกรณี กรณีหนึ่งเป็นรายงานข่าวในเดือนมิถุนายน 2013 กล่าวว่า คนงานชาวจีนที่ทำงานในโครงการโรงผลิตไฟฟ้าพลังน้ำในพื้นที่ตอนกลางของประเทศได้ก่อคดีความไม่สงบด้วยการทำร้ายผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นแห่งนั้น ในคดีเหล่านั้นมีจำนวนหลายคดีที่คนงานจีนเป็นฝ่ายเริ่มก่อนและใช้อาวุธทุบตีคนงานเวียดนาม ทั้งที่เกิดความเข้าใจ

⁴⁶ Florence Rossetti, *The Chinese in Laos: Rebirth of the Laotian Chinese Community as peace returns to Indochina* [Online].

⁴⁷ Le Hong Hiep, VNU and UNSW, *The rise of Chinese contractors in Vietnam* [Online], 14 March 2013. Available from: <http://www.eastasiaforum.org/2013/03/14/chinese-contractors-rise-in-vietnam-causes-problems-and-implications/>

ผิดในการสื่อสาร หรือเกิดขึ้นโดยเจตนา เช่น การก่อการวิวาทที่เกิดจากความเข้าใจผิดเนื่องจากการสื่อสาร การทำร้ายคนงานเวียดนามโดยผู้จัดการชาวจีนเมื่อมีการสอบถามเกี่ยวกับการจ่ายค่าจ้างล่าช้าแทนการอธิบาย นอกจากนี้ยังมีความประพฤติบางอย่างที่เป็นภัยต่อคนในท้องถิ่น โดยชาวจังหวัด Dong Xuan เล่าว่า พบเห็นคนงานชาวจีนที่ขับรถยนต์อย่างน่ากลัวและอันตรายบนท้องถนนอยู่บ่อยครั้ง บางคนถึงกับเคยลงมือทำร้ายคนในท้องถิ่นเมื่อขับรถยนต์เร็วและได้รับบาดเจ็บ⁴⁸

การให้ความช่วยเหลือในรูปโครงการการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของจีนในเมียนมาร์ก็ได้นำพาผู้ใช้แรงงานชาวจีนเข้าไปในเมียนมาร์เช่นกัน กรณีโครงการสร้างเขื่อนมิตโซน (Myitsone) ที่ลงนามสัญญาโครงการในปี 2006 เป็นโครงการเขื่อนขนาดใหญ่ของจีนในแม่น้ำอิระวดีเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า โดยเป็นโครงการร่วมระหว่างบริษัทจีนและบริษัทเมียนมาร์ชาติพันธุ์โกกั้ง⁴⁹ มีกำหนดการสร้างเสร็จในปี 2019 กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้ทั้งหมดจะถูกส่งออกไปยังจีน ส่วนรายได้เป็นของรัฐบาลเมียนมาร์ แรงงานชาวจีนจำนวนหลายร้อยครัวเรือนได้หลังไหลเข้าไปทำงานเนื่องจากโครงการนี้⁵⁰ ขณะที่ชาวบ้านในรัฐคะฉิ่นซึ่งเป็นพื้นที่ของโครงการนี้จำนวนร่วมหมื่นถูกบังคับให้อพยพย้ายออกจากพื้นที่ อย่างไรก็ตามเนื่องจากโครงการดังกล่าวครอบคลุมพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ และห่างจากบริเวณที่มีแนวรอยเลื่อนบนโครงสร้างพื้นผิวโลกไม่ถึง 100 กิโลเมตร ทั้งยังเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำอิระวดีซึ่งเป็นมรดกและต้นกำเนิดแห่งชีวิตและอารยธรรม การรณรงค์ของสาธารณชนจึงได้รับความสนใจและผลักดันจากบรรดานักอนุรักษ์และนักรณรงค์กลุ่มต่างๆ จนในที่สุดโครงการเขื่อนมิตโซนถูกระงับการก่อสร้างชั่วคราวในปี 2011⁵¹ กระนั้นก็ตาม ทางการจีนยังคงมีจุดยืนชัดเจนว่าจะดำเนินโครงการดังกล่าวต่อไปทันทีที่ทางการเมียนมาร์หาทางออกและแก้ไขปัญหภายในประเทศได้แล้ว

หลังจากนั้นไม่นาน การลงนามร่วมในข้อตกลงระหว่างรัฐบาลจีนและรัฐบาลเมียนมาร์ในปี 2009 เพื่อการสร้างท่อน้ำมันและท่อก๊าซธรรมชาติจากเมียนมาร์ไปจีนได้เริ่มต้นขึ้นและมีกำหนดเสร็จสิ้นในปี 2013 โดยโครงการนี้เริ่มต้นจากเมืองเจ้าผิว (Kyauk Phyu) ในรัฐอะระกัันไปยังนครคุนหมิง

⁴⁸ Thanhniennews, Chinese workers upsetting balance at central Vietnam commune [Online], 18 June 2013. Available from: <http://www.thanhniennews.com/index/pages/20130618-illegal-chinese-workers-upset-central-vietnam-commune.aspx>

⁴⁹ May Kha, 60% of Investment Already Paid for Suspended Myitsone Dam: Chinese Developer [Online], 5 September 2013. Available from: <http://www.irrawaddy.org/archives/43516>

⁵⁰ The Economist, Chinese takeaway kitchen [Online], 9 June 2011. Available from: <http://www.economist.com/node/18806782>

⁵¹ Rachel Harvey, Burma dam: Why Myitsone plan is being halted [Online], 20 September 2011. Available from: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15123833>

มณฑลยูนนานของจีน ซึ่งจะมีระยะทางถึง 2,380 กิโลเมตรตัดผ่านใจกลางประเทศเมียนมาร์⁵² Wong Aung ผู้เขียนรายงานเรื่อง *ระเบียงพลังงาน – เส้นทางท่อน้ำมันและท่อก๊าซของจีนที่ตัดผ่านเมียนมาร์* ประเมินว่าเส้นทางดังกล่าวตัดผ่าน 22 เมือง และจะต้องมีกองกำลังทหาร 44 กองหรือคิดเป็นจำนวนนายทหารประมาณ 13,200 นายที่จะต้องได้รับมอบหมายให้ป้องกันเส้นทางท่อนี้⁵³ รายงานข่าวของสำนักข่าวท้องถิ่นพบว่า โครงการท่อก๊าซและท่อน้ำมันดังกล่าวมีการใช้แรงงานจีน ซึ่งได้กลายเป็นภัยแก่สังคมท้องถิ่น คนท้องถิ่นในหมู่บ้าน Ta Pyay เมือง Namtu ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ท่อก๊าซที่ข้ามผ่านใกล้(ที่พัก)เราน่ากลัวมาก ยิ่งไปกว่านั้น ตอนนี้ทั้งหมู่บ้านถูกเจ้าหน้าที่บริษัทจีนใช้งานราวกับทาส และคนงานจีนทำอะไรก็ตามอำเภอใจ ไม่มีใครกล้าที่จะพูดอะไรเลย”

รายงานข่าวยังกล่าวถึงพฤติกรรมของคนงานก่อสร้างชาวจีนว่า ไม่ให้ความเคารพกับวัฒนธรรมและธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ทำให้ผู้หญิงในพื้นที่รู้สึกหวาดกลัวและรู้สึกไม่ปลอดภัย และยังเป็นแหล่งช่องสุ่มยาเสพติดด้วย นอกจากนี้ ในการเวนคืนที่ดินและการจ้างแรงงานท้องถิ่นเพื่อการก่อสร้างท่อน้ำมันและท่อก๊าซดังกล่าว คนในท้องถิ่นได้รับเงินชดเชยและค่าแรงเป็นเงินเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น⁵⁴

2) เป็นผู้ประกอบธุรกิจการค้าการลงทุนในวิสาหกิจขนาดย่อมไปจนถึงขนาดกลาง อาจเป็นวิสาหกิจเอกชนหรือดำเนินการภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลจีนก็ได้ กลุ่มวิสาหกิจชาวจีนใหม่กลุ่มนี้อาจกระจุกตัวตามแนวชายแดนจีนกับประเทศในกลุ่ม CLMV อาทิพื้นที่ทางตอนเหนือของลาว ตลอดเส้นทางที่เชื่อมโยงจีนกับเมียนมาร์ หรือที่กระจายตัวอยู่ทั่วไปเช่นอุตสาหกรรมสิ่งทอในกัมพูชา

ทศวรรษปี 1990 เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเส้นทางคมนาคมตลอดเส้นทาง ทำให้ความเชื่อมโยงระหว่างจีนกับประเทศกลุ่ม CLMV ซึ่งมีพรมแดนทางบกติดต่อกันมีมากขึ้น เส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงดังกล่าวเป็นช่องทางของวิสาหกิจของจีนที่เดินทางผ่านเส้นทางบกลงมาและตั้งถิ่นฐานเรียงรายอยู่ในพื้นที่ตอนเหนือของลาวซึ่งเชื่อมต่อกับจีน เช่น ธุรกิจโรงแรม อพาร์ทเมนต์ ไนท์คลับ หรือภัตตาคาร รวมถึงร้านค้าทั่วไป สภาพของเมืองในพื้นที่นี้จึงมองดูเหมือนเมืองในจีน และยังปรากฏชัดเจนขึ้นเมื่อจีนได้เพิ่มความช่วยเหลือและการลงทุนในลาวช่วง

⁵² พรพิมล ตรีโชติ, “ความสัมพันธ์จีน-พม่า: ใครได้ใครเสีย?”, หน้า 38-41.

⁵³ Marwaan Macan-Markar, *Corridor of Power — China's Trans-Burma Oil and Gas Pipelines* [Online], 8 September 2009. Available from: <http://www.globalissues.org/news/2009/09/08/2741>

⁵⁴ Sofia Mitra-Thakur, *China receives first gas from Myanmar pipeline* [Online], 13 August 2013. Available from: <http://eandt.theiet.org/news/2013/aug/china-myanmar-pipeline.cfm>

ปี 2000 โดยวิสาหกิจจีนได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของลาวทั่วประเทศ⁵⁵ ในบริบทความสัมพันธ์บนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ชาวจีนใหม่ที่เคลื่อนย้ายเข้าไปในลาวเห็นว่าลาวเป็นประเทศที่สบายผ่อนคลาย ให้ความรู้สึกเหมือนอยู่บ้าน เจ้าของร้านค้าโทรศัพท์มือถือราคาถูกลงจากจีนและซิมการ์ดลาวแท้จึงให้สัมภาษณ์กับสำนักข่าวบีบีซีว่า

“ผมอยู่ที่นี้คนเดียว พ่อแม่ผมยังอยู่ที่มณฑลเสฉวน... แต่ชีวิตที่นี่ดีและผมรู้สึกเหมือนอยู่บ้านในเวียงจันทน์”

เช่นเดียวกับ นายซุนเหลี่ย ชาวมณฑลเหลียวหนิงทางตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ผู้เป็นประธานสมาคมธุรกิจลาว-จีนและเจ้าของโรงแรมและอพาร์ทเมนต์แม่โขงกลางนครหลวง ซึ่งได้เข้ามาทำธุรกิจในลาวเป็นเวลานานกว่า 15 ปี ที่เห็นว่า โอกาสทางธุรกิจในลาวมีอยู่และการทำธุรกิจที่ลาวก็ง่าย สะดวกสบาย นายซุนมีลูกสาวที่กำลังเรียนที่มหาวิทยาลัยปักกิ่งที่จีน การเดินทางไปมาระหว่างลาวและจีนเป็นเรื่องไม่ยุ่งยากตามทัศนคติของเขา เพราะมีโครงการการพัฒนาใหม่เกิดขึ้นหลายโครงการ ทั้งทางหลวงที่ตัดจากมณฑลยูนนาน ผ่านลาว เข้าสู่ไทย⁵⁶ เนื่องจากเส้นทางคมนาคมที่ดีขึ้นและเชื้ออำนวยความสะดวกให้การเดินทางเป็นไปอย่างสะดวกสบายเช่นนี้ จำนวนของชาวจีนที่เข้ามาอาศัยและทำงานในลาวก็เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน โดยระหว่างปี 2005-2008 สถิติของทางการลาวแจ้งว่าในพื้นที่ตอนเหนือในประเทศและเมืองหลวงมีชาวจีนใหม่ที่อพยพเคลื่อนย้ายอยู่ประมาณ 30,000 คน แต่ในความเป็นจริงแล้วตัวเลขน่าจะสูงกว่าที่แจ้งไว้ถึง 10 เท่า⁵⁷

เช่นเดียวกันกับเมียนมาร์ตอนเหนือ ชาวจีนใหม่ส่วนหนึ่งได้อพยพเคลื่อนย้ายผ่านเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงต่อกัน ส่งผลให้เกิดการไหลเวียนของการค้าการลงทุนระหว่างเมียนมาร์กับจีน โดยปริมาณการค้าของสองประเทศเพิ่มขึ้นในปี 2010 ถึงร้อยละ 69 จากปี 2008 และจีนเป็นผู้ได้ดุลการค้า⁵⁸ ชาวจีนใหม่ส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนจีน-เมียนมาร์ที่เมืองมุเซ เรื่อยมาถึงเมืองลาไซและเมืองมณฑะเลย์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีชาวจีนอาศัยปะปนและกระจุกตัวอยู่อย่างหนาแน่น พื้นที่ดังกล่าวได้กลายเป็นชุมชนชาวจีนไปแล้วตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา โดยชาวจีนในเมืองมุเซและเมืองลาไซยังคงรักษาวัฒนธรรมจีนไว้อย่างเหนียวแน่น ส่วนชาวจีนในมณฑะเลย์มีความโดดเด่นเรื่องธุรกิจการค้า

⁵⁵ BBC, China moves into laid-back Laos [Online].

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ ปี 2010 มูลค่าที่จีนส่งออกไปยังเมียนมาร์ 3,480 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ส่วนมูลค่านำเข้า 960 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก Xinhua, Report: China's Participation in Greater Mekong Subregion Cooperation [Online], 17 December 2011. Available from: http://www.china.org.cn/china/2011-12/17/content_24180691_2.htm

⁵⁹ โดยชาวจีนใหม่กลุ่มนี้ได้เข้ามาควบคุมการค้าหยกและเพชรพลอย กว้านซื้อและทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น⁶⁰ การเข้ามาของชาวจีนพร้อมกับเงินทุนในการค้าขายและการลงทุน โดยไม่มีการเข้าป้อมปราการของรัฐบาลเมียนมาร์เช่นนี้ ทำให้ชาวจีนที่เข้ามาในเมียนมาร์สามารถเข้ามาตั้งถิ่นฐานครอบครองพื้นที่ทางเศรษฐกิจในตัวเมืองได้ ชาวจีนเหล่านี้ยังสามารถซื้อบัตรประจำตัวชาวเมียนมาร์หรือแม้กระทั่งเปิดขับชาวเมียนมาร์ให้ออกไปอยู่ในเขตชนบท ขณะที่ในเขตชนบทก็มีการแทรกซึมของชาวจีนอยู่บ้างเช่นกัน⁶¹ ผลคือความไม่พอใจของคนในท้องถิ่นในเมียนมาร์เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ

แม้มิได้มีพรมแดนติดกับจีน แต่ชาวจีนใหม่ที่อพยพเคลื่อนย้ายเข้าไปในกัมพูชาต่างก็มุ่งทำการค้าและลงทุนในวิสาหกิจหลากหลาย ทั้งโรงแรม คาราโอเกะ บริษัทนำเข้า-ส่งออก และค้าขาย โดยกระจายตัวอยู่ในกรุงพนมเปญเป็นจำนวนมาก และมีบางส่วนต้องการซื้อที่ดินในกัมพูชาด้วย ความโดดเด่นทาง “วัฒนธรรมเศรษฐกิจแบบจีน” ทำให้ชาวจีนกลุ่มนี้สามารถครองสัดส่วนมูลค่าทางเศรษฐกิจของกัมพูชาไว้ได้มาก ชาวจีนกลุ่มนี้รู้สึกว่าการกัมพูชาเป็นประเทศที่มีอิสรภาพ การตั้งรกรากในกัมพูชาสามารถรักษาความสัมพันธ์กับญาติมิตรในแผ่นดินใหญ่ควบคู่กันไป⁶² อิสรภาพและการรักษาวัฒนธรรมจีนแบบเดิมในกัมพูชายังหมายรวมถึงการรักษาความคุ้นเคยเดิมๆ ในเรื่องอาหารการกิน ซึ่งสะท้อนจากการกระจายตัวอยู่มากมายของภัตตาคารร้านอาหารจีนในกรุงพนมเปญเพื่อสนองตอบต่อนักธุรกิจชาวจีนที่นิยมรับประทานอาหารจีน⁶³ นอกจากนี้แล้ว ยังมีวิสาหกิจขนาดใหญ่ของจีนในกัมพูชาด้วย โดยเฉพาะกลุ่มอุตสาหกรรมสิ่งทอซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่จีนเข้ามาลงทุนมากที่สุด⁶⁴ และอุตสาหกรรมสิ่งทอก็เป็นอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในกลุ่มอุตสาหกรรมของกัมพูชาทั้งหมด

⁵⁹ Mya Muang, “On the Road to Mandalay: A Case Study of Sinozination of Upper Burma,” *Asian Review*, Vol. 34, 1994 ใน พรพิมล ตรีชาติ, “ความสัมพันธ์จีน-พม่า: ใครได้ใครเสีย?,” *เอเชียปริทัศน์* 32, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): หน้า 34.

⁶⁰ The Economist, *Chinese takeaway kitchen* [Online].

⁶¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

⁶² Michiel Verver, *Chinese at core of economic dragon* [Online], 26 November 2010. Available from: <http://www.phnompenhpost.com/special-reports/chinese-core-economic-dragon> / <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/1514916.stm>

⁶³ Laura Ma, *Chinese bypass the local fare* [Online], 15 July 2013. Available from: <http://www.phnompenhpost.com/business/chinese-bypass-local-fare>

⁶⁴ Jinmin Wang, Jiebing Wu and Xianguo Yao, *The expansion of textile and clothing firms of China to Asian Least Developed Countries: The Case of Cambodia* [Online], December 2008 (rev. Feb, 09). Available from: <http://www.unescap.org/tid/artnet/pub/wp6008.pdf>

สิ่งที่น่าสังเกตคือ เหตุการณ์การประท้วงของคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอสามแห่งของบริษัทจีนในเดือนกุมภาพันธ์ 2012 โดยมีจุดประสงค์เพื่อกดดันและเรียกร้องขอขึ้นค่าจ้าง แต่ผลที่เกิดขึ้นกลับกลายเป็นว่ารัฐบาลท้องถิ่นรู้สึกไม่พอใจคนงานซึ่งเป็นชาวกัมพูชาในเหตุการณ์ดังกล่าว จนได้ลั่นกระสุนไปยังฝูงชนที่มาชุมนุม ทำให้คนงานผู้หญิงสามคนได้รับบาดเจ็บ ภายหลังจากเหตุการณ์เจ้าหน้าที่ผู้ก่อเหตุถูกปลดจากตำแหน่งแต่ก็ไม่ได้ถูกจำคุก สองเดือนถัดจากนั้นก็เกิดเหตุการณ์ทำนองเดียวกันขึ้นคือ นักรณรงค์ด้านสิ่งแวดล้อมถูกสารวัตรทหารยิงตายขณะที่เข้าไปเก็บหลักฐานในโครงการเขื่อนของจีน เพราะสงสัยว่าเป็นช่องทางลักลอบโค่นและตัดไม้ผิดกฎหมาย⁶⁵ เมื่อพิจารณาสองเหตุการณ์ดังกล่าวตามข่าวที่ปรากฏแล้ว คงไม่เกินเลยไปนักหากจะกล่าวว่าอิทธิพลทางเศรษฐกิจจีนในกัมพูชามีมากจนกระทั่งสามารถคุ้มกันผลประโยชน์ของวิสาหกิจจีนได้ในยามต้องการ

3) *ประกอบกิจการอื่นๆ นอกเหนือจากวิสาหกิจการค้า* อาทิ การเกษตรและการประมง เห็นได้จากอุตสาหกรรมการปลูกยางพารา รวมถึงพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ในลาวและกัมพูชา เป็นต้น

ต้นทศวรรษ 2000 การปลูกยางพาราในลาวซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นสิ่งใหม่ในทศวรรษ 1990 เริ่มต้นขยายตัวอย่างชัดเจน เมื่อประกอบกับผลประโยชน์ทางธุรกิจต่างชาติจำนวนมากทำให้เกิดการรุกพื้นที่ลาวตอนเหนือเพื่อการเพาะปลูกยางพารา จนในปี 2011 การลงทุนในอุตสาหกรรมการปลูกยางพาราในลาวตอนเหนือของจีนก็เริ่มผลิตดอกออกผลและพร้อมเก็บเกี่ยว⁶⁶ บริษัทยางพาราจีนซึ่งเริ่มก่อตั้งสำนักงานใกล้หลวงน้ำทา (luang namtha) ได้เข้ามาทำการเพาะปลูกยางพารามากมายจนไม่มีพื้นที่ให้ปลูกต้นไม้ชนิดอื่น อย่างไรก็ตาม รัฐบาลลาวเห็นว่าการไหลเข้ามาของบริษัทเหล่านี้เป็นโอกาสที่จะอาศัยเงินทุนในการพัฒนาพื้นที่ภายในได้อย่างรวดเร็ว จึงละเว้นภาษีและให้สัมปทานที่ดินแก่บริษัทเหล่านี้ บอไซ (Borsai) ชาวบ้านคนหนึ่งที่เคยถูกไล่ที่ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“สี่ปีที่แล้ว พวกทหารมาและบอกเราว่ารัฐบาลได้ขายที่ดินเราไปแล้ว ถ้าใครพยายามจะปลูกข้าวที่นั่นอีกครั้งจะต้องถูกจับ”

บอไซได้รับเงินชดเชยจำนวนเล็กน้อยมากสำหรับงานที่ได้ลงแรงทำไปแล้ว⁶⁷ และแม้ว่ารัฐบาลลาวอ้างว่า ยุทธศาสตร์การเปลี่ยนที่ดินของชาวบ้านเพื่อแลกกับงานเป็นสิ่งจำเป็นต่อประเทศในภาพรวม แต่บอไซเห็นว่า เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการติดสินบนและการฉ้อราษฎร์บังหลวงของเจ้าหน้าที่รัฐ และยืนยันความพึงพอใจในวิถีชีวิตแบบเดิมมากกว่า เพราะแม้งานใช้แรงงานให้กับโครงการของจีน

⁶⁵ Andrew Higgins, Land disputes in Cambodia focus ire on Chinese investors [Online].

⁶⁶ Brian McCartan, China rubber demand stretches Laos [Online], 19 December 2007. Available from: http://www.atimes.com/atimes/China_Business/IL19Cb01.html

⁶⁷ ข่าวระบุจำนวน 15 เพนนี

จะทำให้มีรายได้ แต่ค่าใช้จ่ายก็สูงขึ้นด้วย วิธีคิดในเรื่องเศรษฐกิจดังกล่าวสะท้อนความคิดเห็นที่สวนทางกับรัฐบาลลาวและวิสาหกิจจีน เช่นเดียวกับ ฮันยวง (Han Yuang) ชาวลาวคนแรกที่ปลูกยางพาราได้เมื่อ 14 ปีที่แล้วที่แสดงความเห็นว่า เขาไม่ได้ต้องการจรรยาบรรณจากการปลูกยางพารา คิดเพียงแค่ว่ามีใช้มีจ่ายเพียงพอเท่านั้น เขารู้สึกกังวลต่อการเข้ามาของบริษัทจีนในลาวซึ่งไม่รู้ว่าจะต้องใช้คนงานจำนวนมากเท่าไรจึงจะพอเพียงพอต่อการทำงานในสวนยางพาราของจีนได้ โดยเมื่อได้คำนวณจำนวนแรงงานจีนจากที่ดินที่บริษัทจีนถือกรรมสิทธิ์อยู่ในเวลานี้ก็พบว่า จำนวนคนงานจีนที่ต้องอพยพเคลื่อนย้ายเข้ามาที่สูงถึงล้านคนแล้ว ฮันยวงแสดงความกังวลว่า

“พวกเขากำลังวางแผนที่จะเอาคนจีนหนึ่งล้านคนมาที่ลาวหรือ ... แล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับวัฒนธรรมเดิมของพวกเขา”

นอกจากนี้บริษัทจากจีนยังได้ลงทุนปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ ด้วย อาทิ ยูคาลิปตัส โดยรูปแบบการลงทุนในเกษตรอุตสาหกรรมของนักลงทุนต่างชาติในลาวเป็นรูปแบบเดียวกับนักลงทุนลาวเอง แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การให้เช่าที่ดินจากรัฐ การทำเกษตรแบบราชฎรในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และการเพาะปลูกภายใต้สัญญาสัมปทาน อย่างไรก็ตามทางการลาวได้งดออกใบอนุญาตการลงทุนในโครงการปลูกสวนยางพาราและไม่ยูคาลิปตัสไปแล้วเมื่อเดือนเมษายน 2013 เพื่อศึกษาผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและทบทวนผลประโยชน์ที่คนในท้องถิ่นได้รับ⁶⁸

เหตุการณ์ทำนองเดียวกันนี้ได้เกิดขึ้นในกัมพูชาเช่นเดียวกัน กรณีตัวอย่างเป็นผลกระทบจากการเข้าไปของบริษัทร่วมทุนจีนกับกัมพูชา Wuzhishan ซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาลกัมพูชาและได้รับอนุญาตจากรัฐบาลกัมพูชาให้สัมปทานที่ดิน 10,000 เฮกตาร์เพื่อทดลองการปลูกพืชพาณิชย์ในปี 2004 โดยบริษัทดังกล่าวได้เข้ามาตัดต้นไม้ใหญ่ในจังหวัด Monduliri เพื่อปลูกไม้เพื่อผลิตเยื่อกระดาษ ต้นสัก อ้อย มันสำปะหลัง ปาล์ม และพืชเพื่อการส่งออกอื่นๆ โดยการให้สัมปทานดังกล่าวไม่มีความโปร่งใสและผิดกฎหมายที่ดินของกัมพูชา นอกจากนี้ยังไม่มีการศึกษาผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสังคม หรือทำประชาคมตักกับคนในท้องถิ่นก่อนการเข้ามาดำเนินการดังกล่าวเลย⁶⁹

⁶⁸ นอกจากนักลงทุนชาวจีนที่กระจายตัวในลาวตอนเหนือเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังมีนักลงทุนไทยและเวียดนามที่อยู่ในตอนกลางและตอนใต้ด้วย อ่านรายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์, **ลาวตาสว่าง สวนยาง-ยูคาลิปตัสล้นมือปัญหาทางออกใบอนุญาตแล้ว** (ออนไลน์), 18 เมษายน 2556. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=956000046858>

⁶⁹ Chris Lang, **The expansion of industrial tree plantations in Cambodia and Laos** [Online], December 2006. Available from: <http://chrislang.org/2006/12/26/the-expansion-of-industrial-tree-plantations-in-cambodia-and-laos/>

4) *ประกอบกิจการที่ผิดกฎหมาย* โดยกลุ่มชาวจีนใหม่กลุ่มนี้อาจเป็นผู้ลักลอบเข้าเมืองหรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้พบว่า กลุ่มชาวจีนใหม่พบในทุกประเทศในกลุ่ม CLMV ไม่ว่าจะเป็นการลักลอบเข้าเมืองเพื่อหวังจะได้เดินทางต่อไปยังประเทศที่สาม การค้าเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติ การเปิดบ่อนกาสิโน ซ่องโสเภณี เป็นต้น

ตลอดทศวรรษ 1990 การลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของชาวจีนในกัมพูชาเกิดขึ้นทุกวัน เจ้าหน้าที่ตำรวจคาดว่ามีชาวจีนจำนวนมากถึงหนึ่งล้านคน⁷⁰ ที่ออกเดินทางจากจีนผ่านเวียดนาม เข้าสู่กัมพูชา และเดินทางสู่ประเทศที่สามในยุโรปหรือสหรัฐฯ โดยพวกเขาต้องจ่ายเงิน 1,500 เหรียญสหรัฐฯ เพื่อการหลบหนีดังกล่าว ในระหว่างเส้นทางนี้เอง ชาวจีนที่เข้ามาใหม่ได้หลบหนีอยู่ในบ้านอย่างผิดกฎหมายและสร้างปัญหาให้แก่ชุมชนท้องถิ่น โดยผู้ให้สัมภาษณ์ในข่าวเล่าว่า ชาวจีนเหล่านี้ได้ก่อคดีฆ่าและลักพาตัว ทางกรมกัมพูชาต้องบริหารจัดการกับปัญหาดังกล่าวและจัดสรรงบประมาณในการใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงดูหรือการส่งกลับประเทศ แต่จำนวนชาวจีนที่ถูกจับได้ก็มีมากเกินกำลังและศักยภาพของตำรวจและรัฐบาลกัมพูชา⁷¹ ด้วยเหตุนี้ กัมพูชาถูกจัดรวมอยู่ในรายชื่อประเทศที่สนับสนุนการค้ายาเสพติดข้ามชาติของรัฐบาลสหรัฐฯ และเป็นจุดผ่านแดนในการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายที่สำคัญ รายงานของทางการสหรัฐฯ เปิดเผยว่า จำนวนชาวจีนเข้าเมืองที่ด่านเข้าเมืองซึ่งเดินทางจากกัมพูชามีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจำนวนที่พบมีหลายพันคนที่ลักลอบเข้ากัมพูชาอย่างผิดกฎหมายเพื่อหวังจะได้ถูกส่งตัวไปยังประเทศที่สาม โดยมีองค์การอาชญากรรมที่ชั่วช้าและมีเครือข่ายดำเนินการทั่วโลก⁷² นอกจากนั้นแล้วชาวจีนใหม่กลุ่มนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วย

ในเวียดนาม มีชาวจีนใหม่ลักลอบกระทำธุรกิจผิดกฎหมายหลายประเภทเช่น การเปิดซ่องโสเภณี การลักลอบส่งสินค้าข้ามชายแดนอันเป็นที่มาของการหลั่งไหลของสินค้าด้อยคุณภาพ รวมถึงการลักลอบค้าไก่ซึ่งถูกสงสัยว่ามีเชื้อใช้หวัดนกจากประเทศจีนในปี 2005 โดยความร่วมมือระหว่างผู้ค้าชาวจีนและผู้ค้าชาวเวียดนาม⁷³ ล่าสุดในปี 2012 สื่อท้องถิ่นรายงานว่า ในจังหวัดทางตอนกลางของประเทศ Khanh Hoa มีชาวจีนประกอบกิจการเพาะเลี้ยงไก่ดัดกับทำร้านอาหารในเมือง Cam Ranh เป็น

⁷⁰ ภายในระยะเวลาประมาณหนึ่งทศวรรษ คือ ต้นทศวรรษ 1990 จนถึงปี 1999 ซึ่งเป็นปีที่บทความเผยแพร่

⁷¹ Bou Saroeun, Chea Sotheacheath and Phelim Kyne, *Illegal Chinese immigration seen as 'serious threat'* [Online], 3 September 1999. Available from: <http://www.phnompenhpost.com/national/illegal-chinese-immigration-seen-serious-threat>

⁷² Chea Sotheacheath and Tricia Fitzgerald, *Chinese illegals "tip of iceberg"* [Online]. 10 January 1997. Available from: <http://www.phnompenhpost.com/national/chinese-illegals-tip-iceberg>

⁷³ Thanhniennews, *Concerns mount as Chinese chickens illegally flow into Vietnam* [Online], 16 March 2005. Available from: <http://www.thanhniennews.com/2005/pages/20053162236160.aspx>

เวลาเกือบ 10 ปีแล้ว ชาวจีนเหล่านี้ไม่ได้มีการจดทะเบียนผู้พักอาศัยชั่วคราวตามที่กฎหมายกำหนด ประกอบอาชีพเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผิดกฎหมาย และลักลอบทำธุรกิจอาหารทะเลในอ่าว Cam Ranh โดยการใช้ชื่อชาวเวียดนามและเลี่ยงการเสียภาษีมานานหลายปี⁷⁴

สำหรับลาวนั้น กรณีที่เห็นได้ชัดคือ กิจการคาสิโนบ่อนพนันใน “Golden City” ซึ่งต้องปิดตัวลงในปี 2012⁷⁵ โดยโครงการดังกล่าวเป็นโครงการของบริษัทจดทะเบียนฮ่องกงแห่งหนึ่งซึ่งได้ลงนามในสัญญาเช่าพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อสร้าง Golden City ด้วยเงินลงทุนและเจ้าหน้าที่จากจีนแผ่นดินใหญ่ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวและการค้า รวมถึงสร้างบ่อนคาสิโนซึ่งเป็นสิ่งผิดกฎหมายทั้งในลาวและจีน ภายหลังจากการเปิดบริการพื้นที่แห่งนี้เต็มไปด้วยขบถและการกีดกันและการขายบริการของหญิงโสเภณี อย่างไรก็ตามได้เกิดเหตุความวุ่นวายภายในบ่อนพนันในเวลาต่อมา โดยมีข่าวลือว่านักพนันถูกกักตัวเอาไว้จนกว่าจะแพ้พนัน รัฐบาลจีนต้องออกมาเตือนพลเมืองจีนไม่ให้เข้าไปเล่นพนันในพื้นที่แห่งนี้และยังสั่งให้ทางการลาวปิดบ่อนแห่งนี้เสีย จนในที่สุด ทางการลาวได้สั่งให้ยุติการเล่นพนันภายในบริเวณชายแดนแห่งนี้ และนำไปสู่การปิดบ่อนในเวลาต่อมา⁷⁶ นอกจากนี้แล้วยังมีการลักลอบขายสัตว์ป่าหายากจากลาวเข้าสู่ตลาดจีน โดยเฉพาะในแขวงบ่อเต็น (Boten) ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าสำคัญระหว่างลาวกับจีน⁷⁷

ปฏิภรกรรยษษของขุมชนนในกรลุ่มประเทศ CLMV แบ่งออกเป็นปฏิภรกรรยษษของรฐบถลและปฏิภรกรรยษษของประชษชนนในขุมชนน ปฏิภรกรรยษษของรฐบถลในกรลุ่มประเทศ CLMV มีทษที่ค่อนไปนทษงสนับสนุนหรือม่กมีได้ต่อต้งน โดยทษที่รฐบถลกัมพฐษเช็นไปนทษงสนับสนุนมกที่สุด ทษที่รฐบถลลาวและเว็ยตณมกัเช็นเด็ยวกันคือค่อนข้งตอรับตอการเช็นมาของชษวจนนใหม่ หกต้งกันที่เหตุผล โดยรฐบถลลาวตอรับกรรยษษเช็นมาเน็องจกขชดบัจจยแรงงนและทุน ส่วนทษที่สนับสนุนของรฐบถลเว็ยตณมกั โดยเฉพาะ

⁷⁴ Thanhniennews, 7 Chinese nationals face expulsion for illegal stay [Online], 2 June 2012. Available from: <http://www.thanhniennews.com/index/pages/20120602-7%20chinese-face-expulsion-for-violating-vietnam-residence-laws.aspx> and <http://www.thanhniennews.com/index/pages/20120601-chinese-run-aquaculture-farms-near-vietnam-military-port.aspx>

⁷⁵ Bangkok Post, Laos closes China border casino [Online], 22 March 2012. Available from: <http://www.bangkokpost.com/breakingnews/285396/laos-closes-china-border-casino>

⁷⁶ The Economist, China in Laos [Online], 26 May 2011. Available from: <http://www.economist.com/node/18744577>

⁷⁷ Daniel Allen, China in Laos: Counting the cost of progress [Online], 19 September 2009. Available from: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/KI19Ae01.html

รัฐบาลท้องถิ่น น่าจะมีผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจอยู่เบื้องหลัง ท่าทีของรัฐบาลเมียนมาร์ ไม่ชัดเจนเท่ากับรัฐบาลของประเทศอื่นภายในกลุ่มเท่าใดนัก

สำหรับปฏิกริยาของประชาชนหรือคนในท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วค่อนข้างไม่พอใจต่อการเข้ามาของชาวจีนใหม่อันเนื่องจากสาเหตุสำคัญสี่ประการต่อไปนี้ 1) ความขัดแย้งและข้อพิพาทเรื่องที่ดิน ที่เห็นชัดเจนคือข้อพิพาทระหว่างโครงการสัมปทานของจีนกับคนท้องถิ่นในกัมพูชา หรือกรณีการไล่ที่คนท้องถิ่นในลาวเพื่อการเพาะปลูกยางพารา 2) การแย่งงานทำ เนื่องจากวิสาหกิจอันเกี่ยวเนื่องกับความช่วยเหลือของรัฐบาลจีนมีเงื่อนไขว่าจะต้องใช้แรงงานจีน หรือไม่ก็เป็นความต้องการของบริษัทผู้รับเหมาเองที่ต้องการใช้แรงงานจีน ดังเช่นกรณีเวียดนาม ที่ผู้รับเหมาต้องการแรงงานจีนผิดกฎหมายเพื่อจะได้กดขี่และลดต้นทุนการว่าจ้าง 3) การเกิดขึ้นของชุมชนจีนใหม่ กรณีลาวซึ่งมีประชากรน้อยมีความหวังกังวลในข้อนี้ชัดเจนที่สุด เพราะลาวเป็นประเทศที่มีประชากรน้อย ความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ในลาวน้อยที่สุดในกลุ่มประเทศ CLMV⁷⁸ 4) ความปลอดภัยของชุมชนในหลากหลายด้าน โดยเฉพาะที่เกิดจากชาวจีนใหม่กลุ่มที่ลักลอบเข้ามาอย่างผิดกฎหมายซึ่งประกอบกิจการที่มีขอบด้วยกฎหมาย รวมถึงการก่อการวิวาทหรือทำร้ายคนในท้องถิ่นอันเนื่องจากพฤติกรรมส่วนบุคคล

เห็นได้ว่า ชาวจีนใหม่ที่เข้ามาสู่กลุ่มประเทศ CLMV มีหลากหลายกลุ่ม โดยชาวจีนกลุ่มใหม่ที่ไม่เคยมีมาในอดีตก่อนทศวรรษ 1990 คือ กลุ่มผู้ประกอบการหรือแรงงานในโครงการขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม การเข้ามาของชาวจีนใหม่เหล่านี้ได้ส่งผลให้เกิดปฏิกริยาในกลุ่มประเทศ CLMV ในระดับรัฐบาลและระดับประชาชนแตกต่างกัน โดยรัฐบาลมีท่าทีค่อนข้างไปในทางตอบรับหรือมีได้ต่อต้าน แต่ในระดับประชาชนมีความรู้สึกไม่ค่อยพอใจมากนัก

ผลกระทบ ความเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มความสัมพันธ์ในอนาคต

ปฏิกริยาของรัฐบาลกับชาวจีนใหม่และประชาชนในกลุ่ม CLMV กับชาวจีนใหม่ที่แตกต่างกันนี้ ต่างก็สามารถวิเคราะห์ได้จากกรอบแห่งผลประโยชน์และลักษณะหรือรูปแบบของความสัมพันธ์

กล่าวคือ ในระดับรัฐ รัฐบาลจีนต้องการพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศด้วยการขยายการค้าการลงทุนออกสู่ภายนอกประเทศผ่านช่องทางวิสาหกิจขนาดใหญ่ของรัฐ โดยเฉพาะวิสาหกิจในกลุ่มการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและพลังงาน โดยจะเห็นได้ว่า นโยบายการให้ความช่วยเหลือของจีนมีส่วนผลักดันที่สำคัญที่ทำให้รัฐบาลประเทศในกลุ่ม CLMV เปิดรับการเข้ามาของวิสาหกิจของเอกชนและรัฐบาลจีนตั้งแต่ขนาดเล็กไปสู่ขนาดใหญ่ ยกเว้นเพียงการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของชาวจีน

⁷⁸ Index, Country Comparison: Population density (Online), 2012. Available from:

<http://www.indexmundi.com/g/r.aspx?v=21000>

บางกลุ่มเท่านั้น ความสัมพันธ์ในระดับรัฐจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับความสัมพันธ์เชิงพึ่งพา (Dependency)⁷⁹ และมีแนวโน้มที่จะดำเนินในลักษณะเช่นนี้ต่อไป โดยประเทศในกลุ่ม CLMV เป็นฝ่ายพึ่งพาการค้าการลงทุน เทคโนโลยี ความช่วยเหลือทางการเงินจากจีน กระนั้นก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงพึ่งพาดังกล่าวอาจผ่อนคลายลงไปเมื่อประเทศกลุ่ม CLMV พัฒนาจนอยู่ในระดับที่มีเสถียรภาพและมีศักยภาพความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้แล้ว ทศนะของผู้นำหรือผู้กำหนดนโยบายที่อาจเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่มีอิสระมากขึ้น รวมถึงการผลักดันของประชาสังคมหรือสาธารณชน ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รูปแบบความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป

ทั้งนี้ดังเห็นได้จากตัวอย่างในเมียนมาร์และกัมพูชา ในเมียนมาร์ การเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการเขื่อนมิตโซนของสาธารณชนได้กลายเป็นปัจจัยขับเคลื่อนทางสังคมที่ส่งผลให้รัฐบาลภายใต้ประธานาธิบดีเต็งเส่งต้องระงับการก่อสร้างโครงการเขื่อนมิตโซนในปี 2011 ส่วนในกัมพูชานั้น การประท้วงของประชาชนซึ่งอาศัยอยู่เดิมในพื้นที่ต่อโครงการพัฒนาทะเลสาบบึงแขกในกรุงพนมเปญ ซึ่งได้กลายเป็นข้อเรียกร้องทางการเมืองต่อรัฐบาลกัมพูชา และยังส่งผลให้ธนาคารโลกออกมาประกาศว่าจะระงับการให้เงินกู้แก่กัมพูชา จนกว่ารัฐบาลจะยุติการขับไล่และยอมจ่ายค่าชดเชยให้แก่ประชาชน ซึ่งเท่ากับใช้ปัจจัยภายนอกประเทศในการกดดันรัฐบาลอีกทางหนึ่งด้วย

จากสองกรณีข้างต้นจึงสะท้อนว่า ปฏิกริยาในระดับประชาชนที่โน้มเอียงไปในทางไม่สู้ดีนักอาจกลายเป็นปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาและอุปสรรคของความสัมพันธ์ระดับรัฐได้ในอนาคต ทั้งนี้ปฏิกริยาในระดับประชาชนที่เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับรัฐบาลมีสาเหตุจากความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ซึ่งประชาชนได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเข้ามาของชาวจีนใหม่ อันมีความเกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างและวิสาหกิจของจีน ยิ่งไปกว่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนในมิติที่ลึกและกว้างซึ่งถูกมองข้ามไปอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความไม่ลงรอยและความขัดแย้งระหว่างกัน จนนำมาซึ่งปฏิกริยาต่อต้านจากประชาชนในท้องถิ่นดังกล่าว

⁷⁹ ซึ่งเป็นแนวคิดตาม ทฤษฎีพึ่งพา (Dependency Theory) รายละเอียดเพิ่มเติมอาจหาอ่านจากหนังสือทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยทั่วไป หรือสามารถอ่านแนวคิดโดยสังเขปได้จาก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, **ทฤษฎีพึ่งพา** (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:

http://www.tu.ac.th/org/socadm/cd311a/year04/Dependency%20Theory1_files/frame.htm

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เศรษฐกิจได้กลายเป็นแกนกลางของการพัฒนาของจีนนับตั้งแต่ที่พรรคคอมมิวนิสต์สามารถยึดครองอำนาจรัฐได้ในปี 1949 เป็นต้นมา เนื่องจากความจำเป็นเร่งด่วนในการฟื้นฟูสภาพบ้านเมืองที่ต้องวินาศจากการสู้รบกันเองในประเทศและสงครามภายนอกประเทศ

เมื่อสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ก่อกำเนิดขึ้น พรรคคอมมิวนิสต์มีพัฒนาการทางนโยบายเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนกระทั่งทศวรรษปี 1990 ที่การแบ่งแยกทางอุดมการณ์ในยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลง ก็เป็นช่วงเวลาที่จีนเริ่มมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจถึงระดับหนึ่ง โดยเปรียบเทียบกันแล้ว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของจีนในเวลานั้นมีมากกว่ากลุ่มประเทศ CLMV ประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดกัน ซึ่งเพ็งดำเนินนโยบายการพัฒนาและปฏิรูปเศรษฐกิจ อย่างน้อยที่สุดความมั่นคงทางเศรษฐกิจของจีนมีมากเพียงพอที่จะสร้างความมั่นใจให้กับจีนในการผลักดันวิสาหกิจให้ออกไปทำการค้าการลงทุนของในต่างประเทศได้ ในห้วงเวลาเดียวกัน รัฐบาลจีนภายใต้พรรคคอมมิวนิสต์ก็ได้ริเริ่มการให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศและปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมตามยุคสมัย จากเดิมที่เคยให้แก่ประเทศร่วมอุดมการณ์ก็ปรับรูปแบบให้อยู่ในรูปของวิสาหกิจซึ่งให้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ทั้งสองฝ่าย เส้นแบ่งระหว่างความช่วยเหลือกับการค้าและการลงทุนของจีนจึงพร่าเลือน กระนั้นก็ตามนโยบายของรัฐบาลจีน ไม่ว่าจะเพื่อให้การช่วยเหลือหรือเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ต่างก็มีส่วนในการผลักดันให้วิสาหกิจรัฐและเอกชนจีนส่วนหนึ่งให้หลังไหลลงสู่ประเทศกลุ่ม CLMV ซึ่งเป็นเหตุให้ชาวจีนใหม่กลุ่มใหญ่เคลื่อนย้ายเข้าสู่พื้นที่นี้ การศึกษาชาวจีนใหม่ในกลุ่มประเทศ CLMV จึงไม่อาจแบ่งแยกจากวิสาหกิจใหญ่น้อยที่เคลื่อนเข้ามาสู่กลุ่มประเทศนี้ได้

ผลที่ตามมาของการหลังไหลของชาวจีนใหม่ข้างต้นก็คือ จำนวนที่มากและอัตราการเคลื่อนย้ายที่สะดวก คล่องตัวกว่าในอดีต ซึ่งนำมาสู่ปัญหาในความสัมพันธ์ระหว่างกัน เห็นได้จากความขัดแย้งเรื่องที่ดิน ความรู้สึกว่าถูกแย่งงาน ความวิตกกังวลถึงการเกิดขึ้นใหม่ของชุมชนจีนในพื้นที่ ยังไม่รวมกรณีการเข้ามาอย่างผิดกฎหมายของชาวจีนใหม่บางกลุ่มที่สร้างความหวาดระแวงให้แก่ชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้มองเผินๆ แล้วเป็นเรื่องการขัดแย้งทางผลประโยชน์ส่วนบุคคล แต่เมื่อพิจารณาในระดับลึกลงไป การพบกันของสองกลุ่มวัฒนธรรมที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ ขาดความเข้าใจ และไม่ยอมรับซึ่งกันและกันอาจเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง จนสิ้นคลอน ความมั่นคงทางชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อพึงสังเกตที่ค้นพบภายหลังบทความชิ้นนี้สิ้นสุดลงดังต่อไปนี้

- การลงสำรวจพื้นที่และสัมภาษณ์บุคคลในพื้นที่เพื่อศึกษาต่ออย่างอดจากบทความขนาดสั้นนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากประสบการณ์ตรง ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับชาวจีนใหม่เหล่านี้ เช่น เงื่อนไขจากปัจจัยภายในประเทศที่ผลักดันให้เกิดการเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศ อาทิ

เช่น นโยบายการใช้ทะเบียนสามะโนประชากร (户口 hukou 戶口) ที่จำกัดสิทธิและสวัสดิการของแรงงานต่างถิ่นภายในประเทศ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสวัสดิการระหว่างแรงงานต่างถิ่นจากชนบทกับคนเมือง ทั้งนี้ อาจศึกษาประสบการณ์ตรงของชาวจีนใหม่ ควบคู่กับสำรวจทัศนคติของคนในพื้นที่

- รัฐบาลจีนควรประสานความร่วมมือกับรัฐบาลของประเทศผู้รับที่มีชาวจีนเดินทางเข้าไปเป็นจำนวนมาก เพื่อรับรู้ปัญหาอันเกี่ยวโยงกับชาวจีนที่ย้ายถิ่น รวมทั้งให้ความสนใจในการส่งเสริมและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแก่วิสาหกิจและประชาชนที่ออกไปยังต่างประเทศ นอกจากนี้ รัฐบาลจีนและรัฐบาลของประเทศผู้รับควรเข้มงวดในการตรวจตราจับกุมผู้ลักลอบหลบหนีออกนอกเมืองและหลบเข้าประเทศ เพื่อป้องกันความประพฤติที่มีขอบซึ่งสร้างผลกระทบต่อสังคมได้

- การพัฒนาของจีนยังคงมีปัญหาหลายด้าน หัวข้ออันเกี่ยวเนื่องกับการเคลื่อนย้ายออกของชาวจีนสู่ประเทศอื่น มิได้มีเพียงประเด็นที่เกิดขึ้นในกลุ่มประเทศ CLMV เท่านั้น แต่ยังมีกลุ่มอื่นๆ ที่ต้องการเคลื่อนย้ายและตั้งถิ่นฐานในต่างประเทศ เช่น ลูกหลานของชนชั้นกลางขึ้นไปของจีน ที่มีโอกาสไปศึกษาต่างประเทศและไม่อยากกลับมาประเทศจีนอีกต่อไป หรือการเกิดภาวะสมองไหล (brain drain) ที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมจีน

- ประเด็นความแตกต่างระหว่างชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่ากับชาวจีนใหม่มีหลายประการ แต่ความแตกต่างประการสำคัญที่ไม่ปรากฏอยู่ในบทความนี้ แต่เป็นประเด็นที่อาจศึกษาเปรียบเทียบได้ คือ ความแตกต่างระหว่างชาวจีนโพ้นทะเลรุ่นเก่ากับชาวจีนรุ่นใหม่ และนัยสำคัญต่อพื้นที่

- ในสังคมไทยปัจจุบัน กลุ่มชาวจีนที่เข้ามาใหม่ก็มีจำนวนไม่น้อย อาทิ กลุ่มครูอาจารย์สอนภาษาจีน กลุ่มนักศึกษา กลุ่มนักธุรกิจ กลุ่มพนักงานสำนักงาน กลุ่มพ่อค้าเร่ กลุ่มนักท่องเที่ยว หรือกลุ่มมิชชันนารีซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับกิจการผดึกขุมหมายต่างๆ การศึกษาและสำรวจพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ และผลกระทบต่อประเทศไทย จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง

ปัญหาที่เกี่ยวโยงกับชาวจีนใหม่ที่เคลื่อนย้ายสู่พื้นที่ต่างๆ ทั่วโลก นอกเหนือไปจากประเด็นความมั่นคงของมนุษย์แล้ว ยังสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้ในอีกหลายมิติ เนื่องจากการเคลื่อนย้ายของชาวจีนใหม่ซึ่งมีหลากหลายกลุ่มย่อมก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษาดังกล่าว มิได้ส่งผลดีต่อประเทศผู้รับเท่านั้น แต่จะส่งผลดีต่อจีน ในการรับรู้และปรับปรุงแก้ไขภาพลักษณ์ของประเทศ เพื่อลดความอคติของประเทศเพื่อนบ้านรอบข้าง ที่สำคัญสุดก็คือ การสร้างปฏิสัมพันธ์บนฐานความเข้าใจอันดีต่อกันผ่านทางช่องทางความสัมพันธ์ในระดับประชาชน ซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานที่เล็กที่สุดของสังคม

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

เขียน วีระวิทย์. **กัมพูชา: ประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และการต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ฐิติพร จิระสวัสดิ์. **นโยบายต่างประเทศจีนต่อพม่าระหว่างปีค.ศ. 1988-1997**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ณัฐพล ตันตระกูลทรัพย์. **ความสัมพันธ์จีน-พม่าหลังการเลือกตั้ง** (ออนไลน์). 7 กันยายน 2012. แหล่งที่มา:
http://www.thaiworld.org/thn/thailand_monitor/answer2.php?question_id=1171.
สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2556.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. **รถไฟความเร็วสูงไทย-จีนสะดุด เส้นทางผ่านลาวยังเริ่มไม่ได้ เจอเงื่อนไขหลังเซ็นเอ็มโอยู** (ออนไลน์). 26 กรกฎาคม 2554. แหล่งที่มา:
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1311646190. สืบค้นเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2556.

พรพิมล ตริโชติ. **ความสัมพันธ์จีน-พม่า: ใครได้ใครเสีย? เอเชียปริทัศน์** 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): 25-30.

มนธิรา ราโท. **การศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนจีนในเวียดนาม. เอเชียปริทัศน์** 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): หน้า 14.

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. **ทฤษฎีพึ่งพา** (ออนไลน์). แหล่งที่มา:
http://www.tu.ac.th/org/socadm/cd311a/year04/Dependency%20Theory1_files/frame.htm สืบค้นเมื่อวันที่ 17 กันยายน 2556.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล. **ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจอรัฐ**. กรุงเทพฯ : มติชน, 2554.

วัชรินทร์ ยงศิริ. **อิทธิพลจีนในกัมพูชา. เอเชียปริทัศน์** 1 (มกราคม - มิถุนายน 2554): 55.

สุรัตน์ ปรีชาธรรม. “ความฝันของจีน” สู่การบรรลุสมประโยชน์ ‘win Win’ ในภูมิภาคอาเซียน [ออนไลน์].

22 มิถุนายน 2556. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/China/ViewNews.aspx?NewsID=9560000074539> สืบค้นเมื่อ
วันที่ 10 กันยายน 2556.

อมรา พงศาพิชญ์. ความหลากหลายทางวัฒนธรรม กระบวนทัศน์และบทบาทในประชาสังคม.

กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

เอเอสทีวีออนไลน์. **พม่ายกเลิกโครงการสร้างเขื่อนใหญ่จีนหลังมีเสียงคัดค้าน** (ออนไลน์). 30

กันยายน 2554. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/IndoChina/ViewNews.aspx?NewsID=9540000124526>.

สืบค้นเมื่อวันที่ 9 สิงหาคม 2556.

เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์. **ลาวตาสว่าง สวณยาง-ยูคาลิปต์สลับมีปัญหา งดออกใบอนุญาตแล้ว**

(ออนไลน์). 18 เมษายน 2556. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9560000046858>. สืบค้น

เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2556.

เอเอสทีวีผู้จัดการออนไลน์. **แอมเนสตี้จี้ รบ.เขมรปล่อยตัว “ยอมน บุปผา” นักปกป้องสิทธิถูกขังไม่**

เป็นธรรม [ออนไลน์]. 4 กันยายน 2556. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/South/ViewNews.aspx?NewsID=9560000111316>. สืบค้นเมื่อ

วันที่ 10 กันยายน 2556.

Kurlantzick, Joshua. **China's Charm: Implication of Chinese Soft Power**. Policy Brief 47, June

2006, อ้างถึงใน วัชรินทร์ ยงศิริ. อิทธิพลจีนในกัมพูชา. **เอเชียปริทัศน์** 1 (มกราคม -

มิถุนายน 2554): 50.

Mya Muang. **On the Road to Mandalay: A Case Study of Sinozination of Upper Burma**. **Asian**

Review, Vol. 34, 1994 ใน พรพิมล ตริโชติ. ความสัมพันธ์จีน-พม่า: ใครได้ใครเสีย?. **เอเชีย**

ปริทัศน์ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2554): 34.

ภาษาอังกฤษ

Abby Seiff. **China's economic footprint grows in Cambodia** [Online]. 26 July 2013. Available from: <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/07/201372612337936739.html>. Accessed 18 July 2013.

Andrew Higgins. **Land disputes in Cambodia focus ire on Chinese investors** [Online]. 25 September 2012. Available from: http://articles.washingtonpost.com/2012-09-25/world/35494992_1_chinese-investors-chinese-companies-chinese-embassy. Accessed 25 June 2013.

Asean.org. **Joint Statement of the 5th CLMV Summit Phnom Penh, 16 November 2010** [Online], 17 November 2010. Available from: <http://www.asean.org/news/asean-statement-communicues/item/joint-statement-of-the-5th-clmv-summit-phnom-penh-16-november-2010>. Accessed 3 July 2013.

Aun Pheap and Zsombor Peter. **Rainsy Says Those Behind Boeng Kak Deserve Jail** [Online]. 6 August 2013. Available from: <http://saveboeungkak.wordpress.com/2013/08/06/rainsy-says-those-behind-boeng-kak-deserve-jail/>. Accessed 2 September 2013.

Chap Sotharith. **Trade, FDI, and ODA between Cambodia and China/Japan/Korea** [Online]. 2010. Available from: http://www.ide.go.jp/English/Publish/Download/Brc/pdf/03_chapter1.pdf. Accessed 20 June 2013.

BBC. **China moves into laid-back Laos** [Online]. 8 April 2008. Available from: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7329928.stm>. Accessed 22 June 2013.

BBC. **Laos profile** [Online]. Available from: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15351898>. Accessed 20 July 2013.

BBC. **Vietnam Profile** [Online]. Available from: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-16568035>. Accessed 17 July 2013.

Bou Saroeun, Chea Sotheacheath and Phelim Kyne **Illegal Chinese immigration seen as**

'serious threat' [Online]. 3 September 1999. Available from:

<http://www.phnompenhpost.com/national/illegal-chinese-immigration-seen-serious-threat>. Accessed 1 August 2013.

Brian McCartan. **China rubber demand stretches Laos** [Online]. 19 December 2007.

Available from: http://www.atimes.com/atimes/China_Business/IL19Cb01.html.

Accessed 19 August 2013.

Bangkok Post. **Laos closes China border casino** [Online]. 22 March 2012. Available from:

<http://www.bangkokpost.com/breakingnews/285396/laos-closes-china-border-casino>.

Accessed 9 July 2013.

Chea Sotheacheath and Tricia Fitzgerald. **Chinese illegals "tip of iceberg"** [Online]. 10

January 1997. Available from: <http://www.phnompenhpost.com/national/chinese-illegals-tip-iceberg>. Accessed 5 August 2013.

Chris Lang. **The expansion of industrial tree plantations in Cambodia and Laos** [Online].

December 2006. Available from: <http://chrislang.org/2006/12/26/the-expansion-of-industrial-tree-plantations-in-cambodia-and-laos/>. Accessed 22 August 2013.

Dai Yan. **Nanning hosts China-Southeast Asia people-to-people dialogue** [Online]. 3 June

2013. Available from: [http://www.chinadaily.com.cn/china/2013-](http://www.chinadaily.com.cn/china/2013-06/03/content_16562078.htm)

[06/03/content_16562078.htm](http://www.chinadaily.com.cn/china/2013-06/03/content_16562078.htm). Accessed 10 September 2013.

Daniel Allen. **China in Laos: Counting the cost of progress** [Online]. 19 September 2009.

Available from: http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/KI19Ae01.html.

Accessed 10 July 2013.

Danielle Tan. 'Small Is Beautiful': Lessons from Laos for the Study of Chinese Overseas.

Journal of Current Chinese Affairs 41(February 2012): 65.

Dictionary.com. **What is the definition of Culture?** [Online]. Available from:

<http://dictionary.reference.com/browse/culture?s=t>. Accessed 18 June 2013.

English.news.cn. **Myanmar-China gas pipeline starts to deliver gas to China** [Online]. 28 July 2013. Available from: http://news.xinhuanet.com/english/business/2013-07/28/c_132581007.htm. Accessed 1 August 2013.

Florence Rossetti. **The Chinese in Laos: Rebirth of the Laotian Chinese Community as peace returns to Indochina** [Online]. September-October 1997. Available from: <http://www.cefc.com.hk/pccpa.php?aid=1438>. Accessed 8 August 2013.

Index. **Country Comparison: Population density** (Online). 2012. Available from: <http://www.indexmundi.com/g/r.aspx?v=21000>. Accessed 13 September 2013.

Jinmin Wang, Jiebing Wu and Xianguo Yao. **The expansion of textile and clothing firms of China to Asian Least Developed Countries: The Case of Cambodia** [Online]. December 2008 (rev. Feb, 09). Available from: <http://www.unescap.org/tid/artnet/pub/wp6008.pdf>. Accessed 24 July 2013.

Laura Ma. **Chinese bypass the local fare** [Online]. 15 July 2013. Available from: <http://www.phnompenhpost.com/business/chinese-bypass-local-fare>. Accessed 29 July 2013.

Le Hong Hiep, VNU and UNSW, **The rise of Chinese contractors in Vietnam** [Online]. 14 March 2013. Available from: <http://www.eastasiaforum.org/2013/03/14/chinese-contractors-rise-in-vietnam-causes-problems-and-implications/>. Accessed 16 July 2013.

Liao Ruo. **A shadow over Boeung Kak lake (1)** [Online]. 16 November 2011. Available from: <https://www.chinadialogue.net/article/show/single/en/4629-A-shadow-over-Boeung-Kak-lake-1->. Accessed 8 August 2013.

Mao Yaqing. **China to Link Up with Southeast Asia** [Online]. 31 May 2013. Available from: <http://english.cri.cn/6909/2013/05/31/2702s767893.htm>

Marwaan Macan-Markar. **Corridor of Power — China’s Trans-Burma Oil and Gas Pipelines** [Online]. 8 September 2009. Available from: <http://www.globalissues.org/news/2009/09/08/2741>. Accessed 6 August 2013.

May Kha. **60% of Investment Already Paid for Suspended Myitsone Dam: Chinese**

Developer [Online]. 5 September 2013. Available from:

<http://www.irrawaddy.org/archives/43516>. Accessed 10 September 2013.

Michiel Verver. **Chinese at core of economic dragon** [Online]. 26 November 2010. Available

from: [http://www.phnompenhpost.com/special-reports/chinese-core-economic-](http://www.phnompenhpost.com/special-reports/chinese-core-economic-dragon)

[dragon / http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/1514916.stm](http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/1514916.stm). Accessed 6 August

2013.

Ministry of Foreign Affairs of People's Republic of China. **China's Position on South-South**

Cooperation [Online]. 19 September 2003. Available from:

<http://www.fmprc.gov.cn/eng/wjb/zzjg/zcyjs/xgxw/t24932.shtml>. Accessed 4 July

2013.

OECD. **Trade-related South-South Co-operation: China** [Online]. 2012. Available from:

http://www.oecd.org/dac/aft/South-South_China.pdf. Accessed 15 June 2013.

People's Daily Online. **China's foreign aid comes with 'no strings attached'** [Online]. 27 April

2011. Available from:

<http://english.peopledaily.com.cn/90001/90776/90883/7362863.html>. Accessed 16

July 2013.

Pittaya Suvakunta. **China's Go-Out Strategy: Chinese Foreign Direct Investment in Thailand.**

[Online]. 2007. Available from: http://www.thammasatreview.tu.ac.th/tu_doc/2007-

[Volume12-No1/12\[5\]\[1\]pittaya%20\(116-146\).pdf](http://www.thammasatreview.tu.ac.th/tu_doc/2007-Volume12-No1/12[5][1]pittaya%20(116-146).pdf). Accessed 10 June 2013.

Rachel Harvey. **Burma dam: Why Myitsone plan is being halted** [Online]. 20 September 2011.

Available from: <http://www.bbc.co.uk/news/world-asia-pacific-15123833>. Accessed

2 August 2013.

Saw Yan Naing. **China Seeks Burmese Support to Restart Myitsone Dam** [Online]. 13

August 2013. Available from: <http://www.irrawaddy.org/archives/41933>. Accessed 3

September 2013.

Sofia Mitra-Thakur. **China receives first gas from Myanmar pipeline** [Online]. 13 August 2013.

Available from: <http://eandt.theiet.org/news/2013/aug/china-myanmar-pipeline.cfm>.

Accessed 19 August 2013.

Sun Yunlong. **Backgrounder: Cambodia-Laos-Myanmar-Vietnam (CLMV) Summit** [Online]. 6

November 2008. Available from: [http://news.xinhuanet.com/english/2008-](http://news.xinhuanet.com/english/2008-11/06/content_10315777.htm)

11/06/content_10315777.htm. Accessed 5 July 2013.

Sun Narin and Keo Kounila. **Building on Chinese's bill** [Online]. 6 October 2010. Available

from: <http://www.phnompenhpost.com/lift/building-chineses-bill>. Accessed 25 July

2013.

Thanhniennews. **7 Chinese nationals face expulsion for illegal stay** [Online]. 2 June 2012.

Available from: [http://www.thanhniennews.com/index/pages/20120602-7%20chinese-](http://www.thanhniennews.com/index/pages/20120602-7%20chinese-face-expulsion-for-violating-vietnam-residence-laws.aspx)

face-expulsion-for-violating-vietnam-residence-laws.aspx. Accessed 11 July 2013.

Thanhniennews. **Chinese workers upsetting balance at central Vietnam commune** [Online].

18 June 2013. Available from:

[http://www.thanhniennews.com/index/pages/20130618-](http://www.thanhniennews.com/index/pages/20130618-illegal-chinese-workers-upset-central-vietnam-commune.aspx) illegal-chinese-workers-

upset-central-vietnam-commune.aspx. Accessed 12 July 2013.

Thanhniennews. **Concerns mount as Chinese chickens illegally flow into Vietnam** [Online],

16 March 2005. Available from:

<http://www.thanhniennews.com/2005/pages/20053162236160.aspx>. Accessed 18

July 2013.

Thanhniennews. **Hanoi police uncovers disguised brothel at hotel nightclub** [Online], 12

October 2004. Available from:

<http://www.thanhniennews.com/2004/pages/200412102338590.aspx>. Accessed 20

July 2013.

Thanhniennews. **Here to stay** [Online]. 2 September 2011. Available from:

<http://www.thanhniennews.com/index/pages/20110904175921.aspx>. Accessed 15

July 2013.

Thanhniennews. **Vietnam, China to hold caravan road-show this month** [Online]. 10 June 2007. Available from:
<http://www.thanhniennews.com/2006/pages/20067242114530.aspx>. Accessed 15 July 2013.

The Economist. **China in Laos** [Online]. 26 May 2011. Available from:
<http://www.economist.com/node/18744577>. Accessed 10 July 2013.

The Economist. **Chinese takeaway kitchen** [Online]. 9 June 2011. Available from:
<http://www.economist.com/node/18806782>. Accessed 22 August 2013.

The Guardian. **China GDP: how it has changed since 1980** [Online]. 23 March 2012.
Available from: <http://www.theguardian.com/news/datablog/2012/mar/23/china-gdp-since-1980>

Xinhua. **Report: China's Participation in Greater Mekong Subregion Cooperation** [Online]. 17 December 2011. Available from: http://www.china.org.cn/china/2011-12/17/content_24180691_2.htm. Accessed 2 August 2013.